

Koho nevolit?

V letošní volební kampani se udála pamětihodná věc: patnáct let se mluvilo o koaliční loyaltě a patnáct let ji nikdo neviděl. Nyní po prvé se vládní strany před volbami rozešly — bez podlosti. Po prvé nezměnilo vypsání voleb také vládní tábor v košík jedovatých, syčících a po sobě chňapajících hadů. Koalice zřejmě vystupuje ve volebním zápase jako celek více méně spořádaný. Co se to stalo? Stalo se tolik, že od válečných dob po prvé zase přišlo na český národ velké nebezpečí. A jako vždycky ve chvíli nebezpečí také tentokrát se sjednocujeme. V klidných dobách z nás anarchii nikdo nevyžene. Ale máme, zdá se, tolik politického talentu a tolik strachu o republiku, že si dovedeme podat ruce, udeří-li vážná chvíle. Hitler vedle nás a hospodářská krize mezi námi — této situaci se podařilo, čeho nedocílily všechny morální domluvy, jichž za patnáct let nebylo málo. Dokud byl klid, horlivě byla hlásána nesnášlivost. Kdo to nedělal, přišel v podezření, že má vođu v žilách místo krve. Mnoho známých politiků dlouho počínalo si tak dětinsky, že nechtělo uznat ani potřebu kompromisu, bez něhož se demokratická politika neobejde. Dnes je situace taková, že Čech v Čechu zase instinktivně hledá přítele a pomocníka.

Z tohoto obrazu vylučují se ovšem dvě složky: jedna vážná oposice, druhá nevážná; komunisté a ti, kteří rozbíjení národa, jež podle svých sil provozují, dali v návalu groteskní vtípnosti název národního sjednocení. Snad bude lépe, jestliže dříve než o tom, koho budeme volit, se rozhodneme, koho volit nebudeme.

Tak tedy komunisté. To je ovšem starý a známý problém a není třeba znovu se o něm rozšiřovat; všechno už bylo řečeno. Je to vlak, který patnáct let se rozjíždí a pořád ještě nejede. Pozorujeme chvat na peronu, pobíhání, pískání, mávání rudým praporkem, volá se „nastupovat k revoluci“ — ale nejede se. A teď je to dokonce ještě méně schopno se rozjet než dříve. Kdo by rád se zdál odvážným a při tom neporušil klid svých dní, kdo se rád oddává nejvyšší nečinnosti po záminkou nejvyšší činnosti, může si sednout do některého kupé v tomto vlaku na slepých kolejkách, spokojeně tu občansky klímat a doufat, že ty věci, na nichž mu záleží, za něho obstarají jiní. Nikomu nepomůže, nikomu neuškodí. Kdo dřív komunisty nevolil, má dvakrát více důvodů, aby nyní tak opět nečinil. Revoluce je vzdálenější než kdy byla, vlak už přimrzl, a jediná skutečná role, kterou komunismus v západní Evropě ještě hraje, je zeslabování demokracie v jejím nesnadném boji proti fašismu. Mimo to vsází nyní náš komunismus tvrdošijně svůj státnický věhlas na podivínské tvrzení, že nejúčinnějším prostředkem proti útoku Hitlerova Německa je odzbrojit, a vyrazuje se tím z okruhu lidí, kteří jsou ještě schopni myslit potřebně a tak, aby národ a stát neutrpěly nenapravitelnou škodu, kdyby se na jejich myšlení spolehly.

Nový problém je Národní sjednocení, druhá to skupina, která stojí proti vládní koalici. Shledávám, že jsem to označil za nový problém: hle, jak člověk nikdy nemá své myšlenky docela v pořádku. Neboť co nového jest na tom, že národní demokracie to před volbami zkouší s oposicí? Zkoušela to už dvakrát. A co nového je na tom, že p. Stříbrný, který byl s vlivného postavení svržen, vší mocí a pod tisícerou záminkou hledí se do něho znovu vecpati? Tohle je novinka stará sedm let. Co nového je také na tom, že se tak děje ve jménu vlastenectví? Nové je jedině to, že se tentokrát národní demokracie a p. Stříbrný spojili, uváživše, že jeden má větší hubu a druhý více peněz.

O ideové hodnotě Národního sjednocení není třeba dlouho badati. Je to takováto ideová podstata: světová hospodářská krize mnoho existencí zničila a mnoho jiných zpustošila a odsoudila k odříkání; z toho nepochybně vzniklo ve světě mnoho nespokojenosti; což abychom zkusili udělati z toho pohonnou látku do svého volebního motoru? Protože nespokojených je více, než spokojených, staneme se pravděpodobně velkou stranou (jednu chvíli jsme si dokonce troufali stát se druhou stranou co do velikosti), jestliže jen dovedeme nespokojené na sebe upozorniti a říci jim, že jsme připraveni, aby na naší hrudi vylili své hněvy a lítosti. Za to vybereme jen poplatek několika mandátů. Proč je kdo nespokojen, je nám jedno: u nás je místo i pro toho, kdo nařiká, že za obilí se málo platí, i pro toho, kdo žehrá, že chléb je drahý; námi bude uvítán i ten, kdo si se slzami stěžuje, že podpory v nezaměstnanosti jsou malé, i ten, kdo sprostě nadává, že podpory v nezaměstnanosti se vůbec vyplácejí; nespokojený dělník a nespokojený kapitalista, ten, koho trápí tloušťka, i ten, koho trápí hubenost — není nikoho, čí hlas bychom odmítli. Ze tato naděje v konjunkturu nespokojenosti je jediná ideová podstata Národního sjednocení, to zcela jasně přiznávají jeho vůdcové sami. Píše přece p. Jiří Stříbrný:

„Až do omrzení budu opakovati: kdo jsi spokojen, vol koalici. Kdo voláš po nápravě, kdo cítíš, že takto už to dál jít nemůže, vol Národní sjednocení!“

Téměř týmiž slovy to řekl vůdce s druhého konce, p. poslanec Ježek:

„Jestli je československý občan s politickými, národními, hospodářskými, sociálními a kulturními poměry spokojen — ať volí opět dnešní koalici! Není-li, pak musí voliti opozičně!“

Jak rafinované a jak démonické — ovšem jen v tom případě, potkají-li se tito vůdcové s úplným prostáčkem! Je-li náš dělník nespokojen proto, že ztratil zaměstnání, může ovšem volit opozičně. Dá najevo hněv a pravděpodobně si uleví. Jiná otázka ovšem jest, může-li Národní sjednocení, i kdyby všechny mandáty získalo, mu zaměstnání opatřit. Zajisté nemůže, poněvadž není v moci nikoho z nás, donutit ty státy, které od nás zboží odebíraly a teď už pro svou chudobu nebo i pro celkovou anarchii světové výroby a obchodu nechtějí odebírat, aby změnily své smýšlení nebo své konsumní možnosti. Také rolník,

kteřý trpí pod vysokým úrokem a je proto nespokojen, má prý volit, právě protože je nespokojen, Národní sjednocení. Učiní-li tak, dá svůj hlas na to nejfalešnější místo, na jakém se může ocitnout, neboť jemu pomůže snižovat moc bank a nikoliv ji zvyšovat: a zvýší ji zcela určitě, dá-li svůj hlas hnutí, jehož vůdcové stojí před Masarykem s kloboukem na hlavě, před ředitelem Živnotenské banky ale s kloboukem v ruce. Nespokojený spisovatel, který je nespokojen proto, že nic neumí (agituje takových pro Národní sjednocení dosti), ovšem ať klidně volí p. Stříbrného a Hodáče; pro jeho bolest není ve vesmíru léku, a tito dva muži mu ve věci samé právě tak nepomohou, jako ostatní; rozhodně — řídká to výjimka — nemůže hlasování pro Národní sjednocení svou osobní věc pohoršit, nýbrž dokonce, jak musíme uznati, i zlepšit, neboť „Národní listy“ a „Polední list“ už nám dostatečně předem daly najevo, že jestliže jejich partaje to vyhrají, budou nám ony předpisovat, kdo má být uznáván za dobrého spisovatele a kdo nikoli. Nikomu neradím, aby Národní sjednocení volil, ale mám v sobě tolik poctivosti, že na př. p. J. O. Novotného, kritika „Národních listů“, a známého dědice Nerudova, od toho ani slovem zrazovati nebudu. Je to jediná chance v jeho životě, a nikdo jí nemá býti zbaven.

Pro ostatní, nikoliv tak výjimečně interesované voliče, jsou letošní volby téměř zkouškou inteligence. Dvě strany tu předstírají, že jsou nadstranickým hnutím. Jeden nejstarší, jeden nejoportunističtější a jeden nejkompromitovanější politik (Kramář, Hodáč a Stříbrný) se spojili, aby založili hnutí mladých, hnutí radikální a očistné. Kdyby hostinský, řezník a majitel kolotoče k vám přišli a tvrdili, že spolu založili vegetariánsko-abstinentní hnutí s programem nejedít na kolotoči, řekli byste asi, aby si šli tropit žerty o dům dále. V politice jsou snad však lidé lehkověrnější než v soukromém životě. Přes všechnu nepravděpodobnost vyskytují se lidé, kteří věří, že p. Stříbrný, jediný politik, jenž byl výrokem sněmovny uznán za podezřelého, je vhodný muž k očistnému dílu. Opravdu, kdyby ti lidé provozovali své obchody a zaměstnání s takovou pošetilostí a neznalostí osob, jako politiku, dávno by byli na mizině. Lituji, že v „Prítomnosti“ fotografií reprodukovat nemůžeme. Reprodukovali bychom tu poučnou fotografii p. Stříbrného z prvního máje, jak jde v čele průvodu, jehož heslem bylo „Nástup mladých“, a nic bychom už nemusili dodávat. Švarný to mladík vyskytl se v čele mladých! Typické pívání břicho vede mladé a sportovce. Na duchovním poli je situace stejně katastrofální: vydavatel a zakladatel „Šejdrem“ vede inteligenci a universitní profesory. Jak jednoduché je dělat politiku mezi hloupými lidmi! Stačí zastrčit národní vlajku do několika ročníků „Šejdrem“ a tvrdit, že se tady a už nikde jinde shromažďuje národ, a už to má jakýsi ohlas.

Kdo naučil Národní sjednocení věřit, že politika je tak jednoduchá a že vždy je možno pevně spoolehnot na hloupost lidu? Velký učitel těchto věcí teď vyvstal. Jmenuje se Hitler. V jeho knize je to vše černé na bílém. Hitler sepsal důkladnou práci o tom, jak obloužit masu, a organizátoři a vůdcové Národního sjednocení, vidouce výsledky, jichž on docílil, přestali číst „Babičku“ a „Páteční zpěvy“, k čemuž jsou svým nesmlouvavým vlastenectvím zavázáni, a s chtivostí čtou „Mein Kampf“, doufajíce, že to, co se povedlo jednomo, může se povést i druhým.

Nad „Mein Kampf“ nebyla ještě snad napsána kniha, v níž by bylo obsaženo větší opovržení k soudnosti lidu. A nad volební kampaň Národního sjednocení, která je cele vybudována na poučkách, získaných z četby této knihy, nebylo u nás většího politického podvodu. Hitler poučil pány, že lid je hloupý a že na konec uvěří všemu, je-li mu to dosti často opakováno. Proto tedy opakuje Národní sjednocení tak často: naše vítězství zachrání národ, naše vítězství odčiní následky světové hospodářské krise. Hotoví blaničtí rytíři. Schází jen, aby řekli ještě, že po jejich vítězství už nikoho ani hlava nebude bolet a ženy že budou rodit bez bolesti.

Je na českém voliči, aby ukázal, je-li opravdu tak méněcenným volebním materiálem, aby stačilo krátce před volbami před ním provést několik obrátů a lehounce se namaskovat a už aby český volič věřil, že dr. Kramář je nad stranami, profesor Mareš že je mlád, že dr. Hodáč je nekompromisní radikál, p. Stříbrný že odstraní korupci a p. dr. Preiss že usiluje o zlepšení platů státních a soukromých zaměstnanců. Zejména o českou inteligenci v tomto volebním boji jde. Chápu, že státní zaměstnanci jsou po několikerém snížení platů rozhořčeni a že by to rádi oplatili někomu, o kom se domnívají, že to způsobil. Jestliže takový státní zaměstnanec tedy nyní odevzdá hlas pro Národní sjednocení jen proto, aby si nějak ulevil, aby vyjádřil svůj hněv a jestliže jinak od Národního sjednocení nic nečeká, dobře, snad se to v politice také dělá, a takový státní zaměstnanec ještě neztratil svůj rozum. Běda však pověsti jeho rozumu, jestliže věří, že Národní sjednocení je ochotno mu skutečně pomoci, jestliže tuto kandidátku volí více z přesvědčení než z hněvu. Zapomněl už, že těchto třináct rukou, které teď na náměstích provádějí cosi podobného fašistickému pozdravu, se ve sněmovně také zdvihalo, aby odhlasovalo snížení platů? Jsou to tytéž ruce, a jestliže dnes by chtěli odmítnouti odpovědnost, tedy je třeba citovati to, co nyní p. posl. Ježek tak často píše do „Národních listů“: „Kdo schvaluje, nese odpovědnost.“

Poněvadž klamu vždy má se projevit opovržení, není tak těžko se rozhodnout, koho nevolit. Dávno už nebyla tato negativní stránka volebních úvah tak zřejmá jako letos. Zbývá tedy stále ještě říci, koho volit.

F. Peroutka.

p o z n á m k y

Májové průvody, jak se dělati nemají

Pět politických stran spěchalo prvního května dokumentovati to, co jsme rozvedli ve dvou článcích o politice a propagandě krátce před prvním květnem. Kdybychom byli chtěli některému cizinci podati názorný obraz toho, v jakých formách se pohybuje naše politické stranictví, nebylo možno voliti dokument názornější, než byly ony májové průvody. Popis těchto průvodů a způsob jejich aranžování je s to říci o vnějších způsobech našich politických stran více než dlouhá studie.

Především byla patrna společná vlastnost všech našich politických stran bez rozdílu, od pravice až po levice: jsou nudné. Způsob, kterým naše politické strany předkládají svým věřícím svou doktrínu, je zdoluhavý jako katechismus. Způsob, kterým naše politické strany pořádají své manifestační projevy, je také zdoluhavý. Tato nudnost našich politických projevů se pramení z obvyklého pramene nudy: z nedostatku nápadů. Druhou vlastností, která všechny strany stejně charakterisovala, je v souvislosti s prvou: představuje nedostatek odvahy něco udělat, nedostatek iniciativy přinésti něco nového, nedostatek kuráže přijíti s něčím, co se nedělalo již roku 1890. Prapory, praporky, standarty s nápisy a nějaká kapela. Třetí vlastností

je nedostatek stručnosti, neschopnost krátce se vyjádřit, nepůsobivost razití heslo. Socialistické strany vlekly s sebou standarty se třírádkovými nadpisy, tak důmyslně psané, že diváci po pravé straně špalíru mohli čísti jen začátky těchto tří rádek, zatím co diváci na straně druhé mohli na vzdutých pásech čísti konce všech tří rádek. Byli jsme svědky úplných hádankářských dýchánek, jimiž si trpělivi diváci krátili nudu přihlížením. Nebylo to zcela bez humoru, přesto však se nám nezdá, že by první květen před volbami byl právě nevhodnější dobou ke zkouškám důvtipnosti.

„Průvod národního sjednocení“ měl se svými říšskými vzory společnou jen „usměrňenost“: všechny praporečky, tabulky, tvary písma a vlajky měly stejný formát, všechna pohoršení i všechny sliby vyráběla jedna fabrika za stejné peníze, stejně seriově a se stejným nezájmem. Tento průvod se vyznačoval tím, že byl nejjednodušší. Hitlerovské průvodové aranžmá, překvapivost a názornost nacioevských průvodů měli daleko spíše živnostnické, než ti, kteří předstírali „sjednocení“. Živnostníci ukazovali staré časy živnostenské slávy a živnostenského odporu, ztělesněné neorganizovaným živnostníkem Lešetinským kovářem s plnovusem z vaty, ukazovali krizi v podobě prázdného vozu a krásné časy nepasteurizovaného mléka v podobě vozíků tažených pejsky: to bylo názorné, konkrétní, vulgárně srozumitelné, nevkusné i dobře myšlené zároveň. A to je mnoho: neboť letošní májový průvod vzbudil v divácích oprávněný dojem, že živnostníci tu byli jediní, kteří vůbec něco myslili. — Komunisté jako obvykle nemyslíli: oni si založili všechno na citu. Měli „usměrňené“ pokřiky, proti jejichž suggestivnosti stačil docela prostý zdravý rozum neprůměrnějšího z diváků: prosím vás, koho už může dnes pohnouti sebe ukázněnější a sebe hlasitější pokřik, když nemá nejmenšího obsahu. Jaký má smysl získávat pouliční diváky na svou stranu portrétem Stalina, když nám Stalin nepomůže proti Henleinovi ani nevnuke více politické rozvahy dru Kramář. Jaký má smysl provolávat demonstrativně na pražských ulicích slávu Sovětskému svazu, kdž vláda tohoto státu si s representanty tohoto Svazu i řešení společných otázek podává svorné ruce a když nikoho ani nenapadne, Sovětský svaz o jeho slávu zkracovati. Komu z diváků by mohli namluviti, že skutečně pomůže „rudá pěst proti fašismu“, když se dosud každý na vlastní oči a uši přesvědčil, že rudá pěst pomáhala všude u sousedů fašismu do sedla. Po stránce režisérské však byl komunistický průvod nejlepší: neměl kapel, standarty tu vyrůstaly přímo z proudícího d. l. v. u, měl pomalý rytm, měl jakousi emotivnost. Udělat průvod, to je totiž jediné, co naši komunisté vůbec kdy dovedli, v čem se vyčerpává celé jejich odbornictví i jejich ctizádost: že však ne z pouhých citů živ jest člověk, ale i z chleba, o tom svědčila okolnost, že letošní komunistický průvod byl chudší než loňský a ještě chudší než předloňský.

Státotvorných stran socialistických si musíme povšimnouti zvláště. Předně sociálních demokratů, kteří z letošního průvodu dostanou pětku. Pak národních socialistů, kteří z něho dostanou čtyřku. Důvod býti na něj hrdi nemají ti ani oni. Dvě z nejsilnějších vládních stran, které si nedovedou ani zrežirovati svůj manifestační májový průvod, dvě strany, které přece ze svých májových průvodů kdysi čerпали celou svou sílu. Byl to nevděk k minulosti pohled na to, jak se uzoučké trojstupy sociálních demokratů klikatily od musea dolů po levé straně Václavského náměstí při chodníku, v části ulice, vykázané koňské dopravě, jak se vyvíhali automobilům, jak byli stíněni diváky, zatím co uprostřed nádherná jízdní dráha byla volná. Teprve v polovině Václavského náměstí připadli přední poradatelé na myšlenku, že by jejich průvod mohl jíti také středem náměstí. Trvalo to hodně dlouho, než si prorazili cestu mezi nakupnými diváky, kteří byli strkáni brzy s chodníků do středu a brzy zase od středu k chodníkům, takže nemohli míti ani tušení o tom, co se od nich vlastně žádá. Ale i ve spodní části Václavského náměstí se klikatila sociální demokracie těsně mezi klikatými špalíry diváků: nebylo to majestátní ani manifestační. — S československými socialisty nebylo o mnoho lépe: tísnil se po pravé straně Václavského náměstí a nebylo jediného místa, s něhož by byl po celém průvodu opravdu efektivní rozhled. Co platno, že bylo z pochodujících řad patrné, že to jsou řady zocelených straníků, co platno, že dávali najevo kázeň a opravdové přesvědčení, co platno, že representovali věc svědomitou a myšlenku poutivou.

Marné se ptáme, jak je podobná chaotická improvisačnost věci tak významné, jako je předvolební májový průvod u socialistických stran, vůbec možná. Proč se proboha neporadili naši socialisté se Sokoly, kteří jsou přece nedostížní odborníci na dobře aranžované průvody? Jak je to možné, že si dovolí vystoupiti tak nepřipraveně a tak starožitně právě dnes, kdy na všech stranách, ať na Rudých náměstích, ať na Tempelhofských polích nebo na římských forech všechny nepřátelské politické

strany strhují diváky právě svou skvělou přípravou, svou efektností, svou nedostížnou reží? Kdyby ve Třetí říši někdo aranžoval slavnostní nástup strany tak, jak jej aranžovala nám neznámá dvojice jednoho sociálního demokrata a jednoho národních socialisty pro středu prvního máje 1935, dostal by se do koncentračního tábora. Kdyby si dovolila některá soukromá firma vyhazovati peníze na tak neschopnou propagandu, jako naše dvě socialistické státotvorné strany, ocitla by se brzy v bankrotu. Nezdá se nám, že by právě tento způsob propagandy měl stranami, na jejichž rozkvětu nám záleží, býti adoptován. Bylo by třeba, aby nám tyto strany ještě před volbami i po volbách konečně ukázaly, že pochopily, že už nežijeme v idyle devadesátých let, kdy politické nadšení bylo nakažlivé jako spalničky. Dnes nestačí už jen idea, dnes je třeba umět tuto ideu také předat druhým.

Red.

K čemu průtahy při smlouvě se Sověty

Mnozí přátelé nerozuměli tomu, proč a nač se dělalo v posledních týdnech tolik potíží při smlouvě Francie se sovětským Ruskem a proč Československo nedalo tu dobrý příklad a nesjednalo svou smlouvu dříve, když na Quai d'Orsay se k tomu nemohli dostat. Německo jde bezohledně přes všechny smluvní závazky a vystoupilo dokonce ze Společnosti národů, z jejich mravních odsouzení si tropí zřejmě žerty a my se úzkostlivě ohlížíme, jen abychom neohnuli nějaký ten paragraf a nezavřeli pánům Němcům cestu zpět do civilizované společnosti — kdyby se jim to přece jednou událo vhodným. Ale tento rozdíl se dá lehko vysvětliti. Německo porušuje zákon a rozbíjí mezinárodní řád, poněvadž v tom vidí svůj prospěch, my to neděláme a nemůžeme dělat, poněvadž bychom si tím škodili. Němci dosahují porušováním smluv svých bezprostředních cílů (neplacení, znovuvybrojení atd.), ale ne jen to: obnova mezinárodní anarchie, návrat předválečné džungle je pro ně ideálem, to je pravý jejich živel. My máme docela přirozeně opačný zájem. Němci si myslí, že v divočině najdou vždy kořist a příležitost k lovu. Najdou i pomocníky a příživníky. My naopak potřebujeme kázeň a řád Evropy a světa, abychom udrželi německou (a třeba i jinou) divokost v mezích. Kdo by se chtěl spokojovat nějakým dvojčlenným nebo trojčlenným spolkem proti němu, přepočítal by se ohavně. O tom nám světová válka podává pádná svědectví.

Můžeme se ovšem namítnout, že užší, ale pevné a spolehlivé spojenectví je lepší než nějaké univerzální pakty à la Kellogg a třeba i Společnost národů. To by platilo, kdybychom si problém mohli libovolně izolovat, ale dnes už vše spolu souvisí a nic nebude napříště už jen konfliktem mezi dvěma nebo třemi. Všichni ostatní musí se do toho dříve či později namíchat, ba již tím, zůstanou-li po nějaký čas neutrální, mohou vyvolat důsledky nedozírného dosahu. A jestli „účast všech je nutná“ a jestli my zvláště ji potřebujeme, musíme dbát, aby jejich účast na naší straně byla aspoň možná nebo pravděpodobná. Druhý spolek s Ruskem nám, ryze početně vzato, nestačí, a při tom technicky vůbec sám o sobě nemůže fungovat. Teprve spolu s ostatními činiteli, s jejich účastí počítáme a kteří zde také nutně mají své slovo, lze jej uplatniti. Rusko nemá společných hranic s Německem, a i když teoreticky připustíme, že mohlo by je zasáhnout přes Rumunsko a nás, aspoň letecky, je to prakticky, pokud nebude zajištěno Maďarsko a Polsko, velmi riskantní, podstatně neúčinná operace.

Francie a Československo potřebují, aby Polsko zůstalo v tom spojeneckém poměru, ke kterému se stále ještě hlásí, třebaže se podle toho nechová, aspoň jak my si spojenecký poměr představujeme. Polsko cítí se velmocí a chce dělat s sebou jenom tu politiku, která s ním byla smluvena, a to není tak docela bezdůvodný nárok. Rozhodně nelze proto ještě tvrdit, že se zapsalo Německu. Posledním hlasováním v Ženevě rozhodlo, že se může rozhodovat svobodně — a že se může rozhodovat i proti Německu, když jeho vlastní zájem a evropská konstelace na to ukazují. A vlastní zájem nemůže Polsko nikdy sváďet k nějakému protiruskému dobrodružství s Německem. Nemohou si prostě zvat Němce do země, poněvadž by je potom už odtud nedostali. Zde platí dvojnásob, co sami uvádějí o Rusech proti východnímu paktu. Nad Polskem není tedy třeba dělat kříž a ponechávat je dobrovolně Německu, což by se stalo, kdybychom se Sověty sjednali výlučný spolek. Třeba brát věci jak jsou. Polsko má tradiční i zájmově velmi reálné podloženou nedůvěru k Rusku. Ale z toho přece neplyne, že by mělo důvěru k Německu! Polsko je s to dělat evropskou politiku — dá-li se mu k tomu příležitost. A zde je a bude určující stanovisko anglické. Podobně jako pro Itálii. Proto Francie trvá na spolupráci s Anglií, na Locarnu a Spo-

lečnosti národů, což je jediná půda, kde s Anglií lze spolupracovat. Anglie na žádnou výlučnou alianci nikdy nepůjde, ani sama, ani ráda neuvidí, takovou alianci u jiných. I kdyby ji připustila v určité situaci jako nutné zlo, bude se stále snažit rozšířit ji ve směru k organizaci kolektivní, universální, zahrnující ne jen stejně interesované členy, nýbrž i předpokládané odpůrce, jako je tomu právě v úmluvě locarnské a v ženevském paktu Společnosti národů, neboť jen tak se z a j i š ť u j e m í r. Tím druhým způsobem (aliancí) se zajišťuje nanejvýš v ý s l e d e k v á l k y.

Smlouva s Ruskem, jak byla nyní Lavalem sjednána a podepsána, splňuje všechny podmínky, aby mohla být registrována v Ženevě, je „pouhým“ prováděcím paktem pro základní ustanovení úmluvy Společnosti národů. Tím je vyloučeno její zneužití ve smyslu ofensivním a isolačním. Všechna práva a všechny možnosti porady a smířčích řízení Společnosti národů jsou zachovány. To znamená prakticky čas a příležitost pro z a s a h A n g l i e a podle ní se orientujících ostatních států, které se nenechají stavět před hotové věci. Je to nevýhoda pro rychlou akci, ale považíme-li, že rychlou akci potřebuje především útočník, shledáme, že to není nevýhoda pro nás. A zejména již ne pro Rusko, které z Německa nemůže být nadále vážným, tím méně rozhodujícím způsobem zasaženo.

Rudolf Procházka.

Krásné rozloučení

Projev, kterým se loučí bývalý poslanec Lev Winter se svými voliči na lounské župě, by měla krásně vytisknout státní tiskárna, aby ho předsednictva poslanecké sněmovny i senátu mohla položit na lavice poslanců a senátorů, kteří po volbách přijdou do Národního shromáždění. Měli by ho mít po ruce i mnozí funkcionáři politických stran. Jest to projev politika, který svoje voliče zastupoval celá desetiletí, který je zastupoval dobře. Jako důvod, pro který si nepřejí, aby byl na příště kandidován, uvádí svoji nemoc, ale uvádí také dále: „Myslím, že bych upustil od kandidatury do poslanecké sněmovny, i kdybych byl úplně zdrav.“ A shrnuje svoje zkušenosti v tuto radu:

„Poznal jsem sněmovny v šesti různých složeních. Nabyl jsem přesvědčení, že mají ve sněmovně velký význam z k u š e n o s t i, kterých získal politik za dlouholeté činnosti parlamentní. Ale že sněmovna potřebuje také p o k a ž d é z n a č n é v ý m ě n y o s o b, aby n e u s t r n u l a n a s t u p n i, na jaký byla přiveдена z k u š e n o s t i s t a r š í c h. V parlamentech, zvolených ve volbách z okresů jednotlivých křesel, se taková výměna provádí automaticky; v parlamentech, založených na poměrném zastoupení, jež je nezbytně spojeno se soustavou listin více méně vázaných, j e n e b e z p e č í z t r n u l o s t i v ě t š í.

Chci odstoupením, jež na mně nebylo žádáno, umožnit výměnu. Doporučil jsem, aby byli do poslanecké sněmovny kandidováni l i d ě m l a d š í, kteří budou moci věnovati svým novým funkcím svěží síly a činorodost mládí.“

Mluví tu politik, který vzdává se svého mandátu. Mluví tu politik, který vymezuje i funkci z k u š e n o s t i, kterých mnozí v politických stranách se dovolávají, když jest jim proti myslí, že na jejich místa by mohli přijít jiní. Jest tu řečeno, že i zkušenost může ustrnout. Někdy jest to ještě horší: říká se tomu zkušenost a ve skutečnosti jest to ř e m e s l o s t, která dávno již ztratila kontakt se skutečným životem. Politik, který má za sebou dlouhou a dobrou činnost, radí: vyměnit lidi. Jeho projev by měli dostat do ruky lidé ze všech politických stran. Jako projev člověka, který dlouho mezi nimi pracoval.

V. G.

Zaplat Pán Bůh č. II.

Reportér „Poledního listu“ se vypravil za dr. Kramářem, aby zjistil, jak se mu líbila manifestace „národního sjednocení“ 1. května.

„My dva starí páni,“ prohlásil (dr. Kramář) s úsměvem, „s prof. Marešem jsme měli opravdu ohromnou radost, protože jsme viděli — podle toho, čeho jsme byli svědky — že z a p l a ť P á n B ů h zase u nás, ať se proti tomu dělá co chce, roste vědomí národní solidarity a naděje, že to je jediná cesta, abychom se dostali z toho těžkého stavu, do kterého jsme zabředli vítězstvím stranictví nad zájmy státu.“

Dr. Kramář říká tedy: z a p l a ť P á n B ů h za to, co viděl na Václavském náměstí s balkonu Šroubkova hotelu. Viděl tu průvod „národního sjednocení“, v jehož čele kráčel Jiří

Stříbrný. Viděl tu, jak po Václavském náměstí putuje něco, co jest kopii hitlerismu. Viděl tu zbytky své strany, které mu kamsi do neznáma odvádí Jiří Stříbrný. Řekl za to vše: zaplat Pán Bůh. Řekl to už po druhé. Po prvé děkoval Pánu Bohu za český fašismus. Dopadlo to tak, že Kramářovo „z a p l a ť P á n B ů h“ stalo se politickým okřídleným slovem, když se chtělo mluvit o lidech, kteří si nevidí na špičku nosu, o lidech, kteří Pánu Bohu děkují za něco, co pozitíří již bude ohlodávat jejich stranu. Jiří Stříbrný šel v čele průvodu a Kramář říkal: zaplat Pán Bůh? Kdo na to doplatí?

V. G.

Dr. Goebbels to umí

Od změny státního režimu v Německu to jde s německým filmem s kopce. Ještě před nedávnem, v prvních letech zvukového filmu, byl německý film nesporně na vrcholu uměleckého snažení. Obsahově i formálně ve svých vrcholných projevech umělecky průbojný, ve svém průměru řemeslně dokonalý, zvolna, ale jistě vytlačoval svou kvalitou, alespoň v evropských zemích, všemocný americký filmový průmysl.

Po honosných projevech předních činitelů nové vlády a překotně „se usměrňujících“ ústředních organizací německého filmu, hned v prvních dnech hakenkrajclerského režimu — zejména tu nutno vzpomenouti pověstné řeči ministra propagandy dra Goebbelse ve Sportpalastu, v níž tento nejvyšší pán a vládce německé kinematografie okázale zdůrazňoval nutnost zvýšení úrovně německého filmu na stupeň umělecké významnosti Eisensteinova „Křížníku Potěmkina“ — očekával ostatní svět se samozřejmým zájmem, jakým způsobem si dr. Goebbels vynutí toto jím požadované zvýšení umělecké úrovně německé filmové produkce. Nejenom že nebyl vytvořen ani jediný umělecky závažný či alespoň závažnější film, schopný reprezentovati filmovou práci „probuzeného Německa“ doma a především v cizině, ale i běžný obchodní průměr naprosto zklamal všechna očekávání. Noví lidé, většinou zneuznané veličiny z let minulých, nevnesli do německých filmových ateliérů ani nový duch ani nový um. Žili a tyli jen ze starých námětů a ze starých forem a dodnes se nedostali dále než k věčnému opakování a rozmělnňování videňských operet a společenských veseloher. Není proto divu, že vytrvale klesá zájem ciziny o toto umělecky i obchodně stále méně lákavé německé zboží. Význam německého filmu ve světovém filmovém obchodu stále upadá. Na oživení tohoto ochabujícího zájmu ciziny o úpadkový německý film si nyní vymyslel vždy agilní dr. Goebbels S v ě t o v ý f i l m o v ý k o n g r e s (obvyklé označení „mezinárodní“ se zdálo býti asi slabým), uspořádaný koncem dubna v Berlíně.

Tento kongres je dnes již skončen a 1000 oficiálních delegátů ze zahraničí a 200 zahraničních novinářů se již zase rozejelo do svých domovů. Avšak zástupci Anglie a Holandska v poslední chvíli své předem již ohlášené oficiální delegace odvolali. (Amerika svou delegaci vůbec nepřihlásila a Sovětský svaz nebyl pozván.) Tři země s největší a jistě i nejzávažnější filmovou produkcí se tedy berlínské filmového kongresu neúčastnily, čímž se tento „světový“ kongres rázem mění na záležitost lokálního významu, již dělalo štafáž 25 oficiálně zastoupených zemí, většinou jen zemí filmy konsumujících bez významnější vlastní produkce, bohužel v čele s 39 delegáty francouzskými a — 67 delegáty z ČSR. Zástupci čsl. kinematografie, tito věční vasalové filmového Berlína, jeli tedy na tento Goebbelsův propagační podnik ve skutečně „imposantním“ počtu a byli zde nejpočetnější delegací. Z našich filmových pracovníků a filmových obchodníků může mít opravdu Hitler radost: nejenom, že poctivě zkonsumujeme 95 procent hakenkrajclerské filmové produkce, nejenom, že se rádi i ve vlastní filmové produkci přizpůsobujeme směrnicím, diktovaným berlínským ministerstvem propagandy (arijský paragraf pro německé verše), ale my rádi při každé příležitosti co nejnapádněji projevíme berlínským pánům i uctivý obdiv a nadšený potlesk, a to i tehdy, když se v očích ostatní ciziny i samotných Němců dokonale zesměšňuje.

O samotném kongresu jen malý citát zpravodaje „Filmové politiky“ (odborného orgánu „Filmové Unie“ čsl. filmových pracovníků) „úspěšného“ herce, autora filmu „Život vojenství — život veselý“, všudypřítomného agilního „representanta“ čsl. kinematografie na filmových festivalech a kongresech, „spolupracovníka“ sovětského režiséra A. Dovženka, prvního a dosud jediného čsl. filmového stipendisty atd. Ladislava Broma:

„... ve své nádherné řeči... ministr dr. Goebbels neúprosně a upřímně prozradil, jaký není současný evropský film, pro informované hlavně film německý. Udivil nás podrobnou znalostí a strhl 3000 filmových odborníků,

kteří přišli na slavnost zakončení kongresu, několikrát k bouřlivému souhlasu. Tichým hlasem a koncentrovaně evokoval své zralé názory a v deseti minutách poučil všechny konference a komise, které se pachtily a pracně se lepily se svými memorandy.“

Za tento referát si jistě zasluhuje pan Ladislav Brom příznání titulu „čestného úderníka“. Musíme mu však být vděční i my, kterým tak jasně vyložil smysl berlínského filmového kongresu. O snaživé protektory svých pochybných filmových produktů má tedy dr. Goebels u nás nanovo dostatečně postaráno. Úroveň dnešní německé filmové produkce je dostatečně jasně osvětlena tím, že ze tří na kongresu předvedených filmů „tak zvané vrcholné německé produkce“ (slova pana Broma) byl jedním filmový dokument sjezdu národně socialistické strany, který je (opět podle Broma) „tak tvrdý v kříži, že dovede uchvátit pouze průměrného diváka“, druhým teatrální „Svatá Johanka“ a třetím podprůměrná filmová veselohra s Anny Ondrákovou — „Velký úklid“ — o jejíž „kvalitách“ se může i u nás kdokoliv přesvědčit, chce-li na to ovšem obětovati nějakou tu korunkou.

Francouzi mohou svou nerozváznou účast na berlínském filmovém kongresu omluviti částečně alespoň tím, že se účastnili početnými delegacemi, vedenými rovněž předsedou jejich svazu filmového obchodu Charlesem Dellacem i loňského filmového festivalu v Benátkách a nedávného filmového festivalu v Moskvě; jsou tedy jaksi nestranní. Naši lidé hledají ovšem spásu jen v Berlíně!

Jar. Brož.

Německá vysílací stanice a co má dělat

Sotvaže tiskem prošla zpráva, že má být zřízena německá vysílací stanice, už přispěchala „Bohemia“ s důraznou radou, že tato vysílací stanice musí být přisně nepolitickou. „Bohemia“ připouští, aby taková stanice informovala naše Němce o československých poměrech, kdyby však

„měly být kritisovány nebo dokonce snižovány instituce a poměry v cizích státech, bylo by nutno před takovým počínáním důrazně varovati. Takové věci si může dovoliti Francie jako velmoc se svým štrasburským vysílačem, ne však Československo, jehož zahraniční politika, jak stále slyšíme z povolaných míst, má pouze jeden cíl, totiž žítí se všemi sousedy v míru a přátelství. Není potřebí zvláštního hystrozraku, abychom si uvědomili, že nevládnosti tohoto druhu byly vráceny stejnou mincí na halěr a na penig.“

Jistě nová rozhlasová stanice pro Němce nebude útočiti na státy sousední. Ale i pro německou stanici bude platiti to, co žádáme od celého našeho rozhlasu: aby si uvědomil svoji povinnost k demokracii a státní demokratické myšlence a aby svým dílem a svým způsobem přispěl k dobré a účinné propagandě. Na tomto poli čeká náš rozhlas ještě velmi mnoho práce. Ale zdá se, že právě tato práce by se „Bohemii“ nelíbila. Neslyšeli jsme nikdy, že by „Bohemia“ kdy psala proti říšskoněmeckému rozhlasu, ale slyšíme ji již pro budoucnost a do zásohy protestovati proti tomu, aby příští německá vysílací stanice ujala se propagandy demokracie i mezi našim německým obyvatelstvem. Proto prohlašuje „Bohemia“, že „politika může být v rozhlase jen přidávkem, který se smí podávati posluchačům jen v malých dávkách“.

„Bohemia“ tu neradí k ničemu jinému, než aby náš německý vysílač podával německým posluchačům demokracii jen po ždíbečkách, pokud možno nejmenších. Za „Bohemii“ stojí p. posl. Rosche a ten v poslední době se svou skupinou přešel k Henleinově Heimatsfrontě. Říšskoněmecký rozhlas velmi věnuje pozornost Henleinově Heimatsfrontě. „Bohemii“ nikdy nebolelo, že říšskoněmecký rozhlas se tak stará o naše Němce. Jest však nervosní, když si pomyslí, že nová rozhlasová stanice u nás by promlouvala k Němcům o demokracii. V. G.

Automobil na pražské ulici

Občas čítáme v novinách statistiky vzrůstu československého automobilismu. Bývá nad tím ohromná radost, když za rok přibude nějaký ten tisíc vozů: Československo se motorisuje, volá se nadšeně, a vymyšlejí se všemožné argumenty, aby se dokázalo, že to ještě daleko nestačí. S hrůzou bezbranné oběti čekám den, až se opravdu zmotorisujeme tak, jako západní státy, neboť mi nezbude nic jiného, než nadobro opustit Prahu. Jakýmsi záhadným řízením osudu totiž u nás již dávno proniklo poznání, že rozvoj automobilismu předpokládá rozvoj dobrých silnic, ale docela v plenkách zůstalo

poznání, že velké množství automobilů potřebuje i rozmach dobře upravených a čistých ulic. Čisté a bezprašné ulice v Praze stále ještě nemáme a jistě nebudeme mít ani za dvacet let, protože se tak brzy nedá dohnat to, co jsme zanedbali. S každým novým vozem stoupá utrpení pražských chodců. Proč? Protože auta víří hrozná množství prachu. Proč je na ulicích prach? Protože je nedostatek vody a protože ulice vypadají v podstatě jako před padesáti léty — jezdí se po kočičích hlavách. Proč je nedostatek vody a proč je technika pražské úpravy ulice daleko za jinými civilisovanými městy, nedovedu čtenáři vysvětlit. Úřední vysvětlení by patrně uvedlo nějaké finanční, technické a snad i metafysické příčiny. My jsme pozitivističtější a hledáme je zpravidla v nějaké osobní neschopnosti. Zdá se ta neschopnost nachází jen v hlubinách pražského magistrátu či zdali by bylo třeba při jejím hledání badat i v ústrojí státních úřadů a politických stran, nechceme rozhodovat. Faktum je, že máme hrboilaté ulice a na nich plno nečistoty. Ta není patrna uprostřed jízdní dráhy, kde ji automobily pečlivě rozvíří do vzduchu, nýbrž při kraji, tedy právě v těch místech, kam nedosáhně žádná strojní koště — toto příšerné pražské zařízení — ale jenom voda. Běda chodci, je-li některý vůz nucen zajet až ke kraji chodníku! Naše silnice nám prý dělají před cizinou málo cti. Lepší toto málo než ono nic, které nám v oboru cti působí pražské ulice. Ty jsou tak průkazným dokumentem naší technické zaostalosti, že cizinec, který má smysl pro spojitost, už dál nepátrá. Snad by v nynějších volbách mohla některá strana v Praze kandidovat na program úpravy ulic. Možná, že by to nebylo tak špatné heslo.

Z. S.

Ministr m. sl.

Byl jsem před několika dny svědkem roztomilého výjevu. V jisté korporaci přečtena byla zpráva pro noviny, zmiňující se o členu korporace schůzi přítomném, který býval ministrem. Označen byl ve zprávě jako ministr mimo službu. K tomu dotčený pán podotkl: „Byl jsem ministrem, ale už jím nejsem; jsem tím, čím jsem býval dříve. Prosím, abyste označení „ministr m. sl.“ vynechali.“ Stalo se ovšem podle jeho přání. Konečně se tedy našel muž, který nestojí o titul, rovnající se t. zv. sklepníckému doktorátu — kdo totiž přijde na universitu, bývá v kavárnách a restauracích oslovován „pane doktore“. Pán, o něhož jde, se ani nepoděklil obratem „jsem jenom tím, čím jsem býval dříve“. Ne, pěkně to pověděl: „Jsem tím, čím jsem býval dříve.“ Přesto, že byl jedním z našich nejlepších ministrů, necenil si své ministerské funkce výše, nežli svého vlastního povolání. Při vši skromnosti ve způsobu, jakým ministerský titul odmítl, projevil sebevědomí muže, který se přičinil, aby v životě něčím byl a ne aby se něčím stal...

Označení „ministr m. sl.“ je kus starého rakušáctví. V Rakousku ministr byl „pod pensí“, byl tedy po svém propuštění pensiovaným ministrem, a protože si císař v propouštěcím vlastnoručním listu vyhrazoval jeho „Wiederverwendung“, byl skutečně mimo službu. U nás však je ministr smluvním úředníkem, který si po odchodu z ministerstva může sice dáti natisknouti na své navštivenky „bývalý ministr“, ale mimo službu není.

V ústavním výboru byl jsem proti názvu ministr a navrhoval jsem podle anglického vzoru název „sekretář“. Znám naši titulní manii, které jsme podle německého vzoru propadli, a předvídal jsem, že už pompésní označení „ministr“ bude příčinou velké shony po něm. Nebožtík Prášek mi sarkasticky namítl: „To už navrhněte titul „adjunkt“, aby nás nerozeznali od nějakého lesního adjunkta.“

Bývalých ministrů běhá u nás přes padesát. Viděl jsem i navštivenku „choť ministra m. sl.“ — zní to slavnostněji nežli na příklad choť mistra truhlářského nebo krejčovského, třebaže ten mistr byl dobrým řemeslníkem, kdežto jako ministr snad nestál za nic. Když už jsem u těch titulů: Proč se většina členů Národního shromáždění představuje „poslanec nebo senátor X“? Což pak mají příčinu stydět se za své občanské povolání? Člověk, aby se teprve ptal — a já jsem tak zlomyslný, že se vždycky hned zeptám — „čím jste takto?“ Božíčku, jak se to z některých těžko dostává! Měl jsem příležitost setkat se s několika anglickými poslanci, ale žádný se mi nepředstavil jinak nežli Mr. Thomas nebo M. Jowitt. A Jowitt byl Attorney General, tedy nějaký pán! Kdyby se u nás poslanci cítili stále tím, čím byli před svým zvolením, neloučili by se tak těžko s mandátem, jako se loučí dnes. Když jsem odešel z Národního shromáždění, ani mi ve snách nepřipadlo, že bych byl něčím méně, nežli když jsem byl jeho členem. Člověk si musí zakládati na sobě a ne na titulu.

Dr. V. Bouček.

politika

Miloš Vaněk:

Před volbami — o volbách

Drabý pane redaktore,

Paříž, v dubnu 1935.

chtěl jste, abych napsal pro „Přítomnost“ říkání o volbách a o vázaných kandidátkách. Okolnosti dovolily, abych Váš podnět realizoval, jak vidíte, z Paříže. Ze země, která má dnes za sebou šedesát let třetí republiky, šedesát nepřetržitých let parlamentní soustavy. To mi uspořilo inspirovat se jen ideologií a potíštěným papírem. Kladu totiž Vaše otázky zdejšími lidem, kteří prožili kus francouzské demokratické a socialistické politiky, sekretářům, publicistům a poslancům. A zde máte průřez jejich odpovědí:

Francouzské zkušenosti s vázáním i s nevázaností.

— Monsieur, u nás v Čechách je spousta lidí, dobrých lidí a přesvědčených demokratů, kteří se domnívají, že demokracii schází nějaký jiný a lepší způsob volení, dokonalejší způsob výběru poslanců . . .

— U nás jsou takové lidé také.

— Zejména je u nás plno nálad proti vázaným kandidátkám.

— U nás zase proti nevázaným kandidátkám. Ale té náladě propadají hlavně mladí; ze starých jen ti, kdož mají krátkou paměť.

— Jak to?

— Inu prostě: měnili jsme od roku 1875, co platí dnešní ústava, volební řád už čtyřikráte. Vyzkoušeli jsme princip majorisování v individuálních volbách, různé volební geometrie a vázané kandidátky, zkoušeli jsme různé soustavy a kombinace ve volbách parlamentních i obecních, a výsledek je vždycky týž: než uplyne deset či patnáct let, vždycky se nahromadí v jednotlivých politických skupinách tolik rozčarování z onoho volebního řádu, který je zrovna v platnosti, že zase započne agitace pro nějaký nový řád, pro novelisaci, pro obrát, pro spásu, pro — novou iluzi . . .

— A co byste tedy doporučil Francii nyní? Přál byste si změny volebního řádu?

— Naše reforma z roku 1919 zavedla majorisaci při relativně vázaných kandidátkách, to jest: poměrné zastoupení bylo příznáváno jen v těch okresech, v nichž některá strana nezískala absolutní většiny. Měla-li většinu absolutní, hlasy menšiny se vůbec nepočítaly. Tento mechanismus způsobil, že ve volbách roku 1919 zvítězila drtivě pravice a že roku 1924 zvítězila neméně drtivě levice. Roku 1928 byla pak zase znovu zavedena individuální volba.

— Jaké jsou výhody vázanosti a jaké jsou výhody individuální volby?

— Vyjádřil bych to tak: oba způsoby jsou demokraticko-republikánské. V teorii se ovšem zdá, že vázanost (jejíž příčinou je vlastně umožnění co nejspravedlivějšího, to jest poměrného zastoupení menšin) je demokratičtější (podle zásady: všecko, co politické nohy má, a být to byla i sebe nepatrnější strana, měžž svého poslance v parlamentě . . .). V teorii se dále zdá, že naopak individuální volby umožňují, aby se dostalo mandátů schopnějším individualitám.

— Ale v praxi?

— V praxi je tomu jinak. V praxi vázanost vede k tomu, že volební zápas individualit je přeložen z ve-

řejnosti do zákulisí stran. Že o pořadí na kandidátkách, t. j. o tom, kdo se dostane do parlamentu, rozhodují jen výkoné výbory stran, t. j. prakticky jen jejich vedoucí trojka či pětka — ústřední tajemník, předseda a někdo z „vedení“ strany. Že volby osob jsou z devíti desetin hotovy už měsíc před volebním termínem a že sám volební akt už nerozhoduje, které osoby budou poslanci, nýbrž jen kolik která strana bude mít poslanců. To je ta byrokratisace stran, to je stav, kdy poslance sice volíme přímo, tajně a všeobecně, ale pro ně samy bychom měli znovu vybojovávat přímé a tajné hlasovací právo, aby byli poslanci ve svém rozhodování v parlamentě stejně svobodní, jako jsou voliči ve svém výkonu práva volebního.

— A co nevázanost, individuální volba?

— Je většinou jen zdánlivá. Bez podpory strany kandidát jen zřídka může zvítězit. Individuální volby jsou zase jen volbami stran — s výjimkou několika velkých a autoritativních mužů, kterým strany stejně uhnou, a s další výjimkou několika kandidatur, které sice si uchovávají nezávislost na stranách, ale za to se propadnou do závislosti na finančních velmožích — na bankách a průmyslu. Volby jsou otázkou aparátu a peněz, čím dále tím více aparátu a tím více peněz — na schůze, auta, letáky, rozhlas, tisk, agitaci — čím více techniky na sdělovacích spojích, tím více peněz je třeba. Je to vidět v Americe, v Anglii, u nás — a snad už i u vás v Československé republice?

— Ano. Ale vy zde ve Francii máte dnes individuální způsob volby. Není přece jen lepší než jiné způsoby? Není volební zápas jasnější a čistší, když v něm musí každý muž sám zápasit o svou autoritu? Není to přece jen demokratičtější způsob? Jistě máte pravdu, že v individuálních volbách je kandidát odkázán na podporu stranického aparátu, ale po volbách, ve své parlamentní činnosti přece jen není tak svázán a má možnost rozhodovati se podle vlastního svědomí?

— Snad. Jenže kdo pak je zkrácen, je — republika.

— Jak to?

— Individuální a nemajoritní volby nám sice uvolnily poslanecká svědomí, ale zato nám rozbily složení parlamentu na takovou spoustu drobných frakcí, že bývá těžko sehnat nějakou většinu, která by vládla. Věčné starosti o většinu. Věčné kupování většiny. Nevím, jistě republiku nestojí víc počítáno v milionech franků, musí-li vláda vykupovat každé důležité hlasování (rozpočet atd.) koncesemi na účet státní pokladny, to jest na účet poplatníků, než kdyby vládly strany. I korupce by snad byla menší.

— Jak si to představujete?

— Korumpovat celá vedení stran je přece vždycky nesnadnější, než korumpovat jednotlivce.

— Kdo vlastně u vás ve Francii nejvíce touží po zavedení vázaných kandidátek?

— Krajní pravice. Ta by mohla vázaností trochu zvýšit počet svých mandátů, kdyby ovšem vázanost nebyla spojena s principem majorisace a byla přísně poměrná jako v ČSR — neboť bohatých a reakčních je vždycky menšina. A také komunisté. Těm zase se líbí, že by mohli vázanými kandidátkami lehčeji zmáhat své příliš individualistické úchytkáře.

— U nás je pravice teoreticky, proti vázaným kandidátkám.

— Věřím, že opravdu jen teoreticky. Prakticky asi jen hledí využít nálady voličstva, která se nashromáždila

u vás proti vázanosti proto, že máte ten systém už patnáct let, a jinak ve skutečnosti je naopak vázaným kandidátkám ráda, jako každá partaj?

Soustruží se kopýtko k botám již hotovým?

— Zajisté. Rozumím-li vám dobře, jste přesvědčen, že není absolutně lepšího či správnějšího způsobu volby schopných politiků, že obě soustavy, vázané listiny i individuální volby, mají své přednosti i vady a že přibližně za patnáct let se u vás vždycky vznítí živelná oposice proti onomu způsobu, který právě byl v platnosti? Jsou to tedy jen výkyvy nálad? Nebo snad je to hlubší zákon?

— Obojí. Mám-li se pustit na pole teorie, řekl bych, že to už je v samé povaze demokratického zřízení, že je to jakási zákonitost demokratické dynamiky vývojové.

— Aha, chápu, objevili ji už přede dvěma tisíci lety Římané: rerum novarum cupiditas? pouhé bažení po novotách? jen touha po změně? A nic víc?

— Neberte to tak zlehka. Konec konců může být toto starořímské subjektivistické dějinně filosofické schema, mluvící o věčné touze lidského rodu po něčem velikém, novém, pro naše uvažování o „jediné demokratickém volebním řádu“ zrovna tak plodné, jako kterékoli jiné kopyto, na něž jsme se kdy pokoušeli narážeti boty lidského konání . . . Nebo snad by vám byla milejší kopýtko objektivistická? Snad dialektická? Heglova nebo Marxova? Nebo snad heterogonie účelů starého Pico Verulamského či Wundta?

— Prosím, račte nejlépe podle vlastní volby, nejsem zdejší . . .

— Děkuji, volím tedy jako schema vysvětlení „touhu po novotách“, o níž se zmínil jistý starý římský pán už přede dvěma tisíci lety. V generálním patentním úřadě světa, který — doufám — bude jednou zřízen v Ženevě, by se objevila hrozná většina všech ideí, které považujeme za nové, jako plagiáty. Zejména to platí o ideách politických. Kolektivní vědomí lidstva podrží v paměti menší události deset měsíců, a velké — osm či deset let. To je maximum. Všimněme si, že první filmy, zobrazující aspoň trochu realisticky světovou válku, se nesměly objevit na evropských i amerických plátech dříve než roku 1926 — dříve totiž, za čerstvé paměti by jich byly nervy účastníků vůbec nesnesly. Při tak dobré paměti, jakou má dnešní průměr civilisovaného lidstva, je pochopitelné, že nálady, představy a iluze politické se dosud nejen střídají, nýbrž také opakují. Zvláště pak vydatně podporuje to opakování onen způsob naší inspirace z dějin, kterého se dostává soli země, naší inteligenci, ve způsobu vyučování dějepisu ve školách. To je přímo vybraný způsob uspávání demokratické paměti, která by měla být citlivá aspoň pro posledních stopadesát let evropských dějin — od naší revoluce . . .

— Souhlasím. U nás také.

— Všimněme si, že vůbec nemáme srovnávacích dějin demokracie evropské i americké, že sociologicky orientovaný dějezpýt je buď ve psí nebo v rukách šarlatánů, že neexistují slovanské dějiny demokratických revolucí, že existují jen více či méně improvizovaná tápání v heslech, která se stávají vůdčími — a vy se za těchto okolností nechcete spokojit vysvětlením starého římského práva? A přece je v něm víc, než se zdá na první pohled. Neboť kdo baží po novotách? Ten, kdo má stále touhu stavět vždy znovu. Kdo nemá paměti, kdo nepoznává,

že jeho úkolem je dobudovat, nikoli pořád znovu kopat základy, kdo ví, co už má definitivně hotovo a kde je třeba jen nového patra, přístavby, výtahu, spojů, vnitřního zařízení.

Jde o vnitřní život demokratických institucí.

— Prosím, vynechme vnitřní zařízení! Patří k němu snad také klubovky a auta, věci nepopulární . . .

— A to zrovna nejde! Vždyť právě ono je jádrem mého příměru — vždyť jde nejvíce o ten každodenní, mezivolební, stálý život uvnitř demokratických institucí, uvnitř stran, uvnitř úřadů, uvnitř university, uvnitř spolků, uvnitř odborových organizací — tam je nejvíce třeba dbáti „jediné demokratického způsobu“! Neboť, bude-li tam dbáno, ideální volební řád bude nám přidán takřka už samočinně . . .

— Snad ne?

— Ale ano. Chtěl jsem svým odbočením do dějinné filosofie říci, že dokonalejší způsob volby svých zmocněnců zákony uznávajících budeme mítí tehdy, až ještě větší část, silnější vrstva lidského průřezu, než je tomu dnes, bude odolnější proti náchylnosti, s níž propadá dnes rozvratům do starých pověr a ilusí a absolutismu. Až dovedeme myslet konkrétněji o tom, co dělat, méně katolicky, méně totalitárně, nýbrž právě konkrétně: když dělat, tak co, kdo a jak má udělat a v jakém čase, a co a kdy se mu stane, zneužije-li moci mu svěřené, a udělá-li něco jiného, jinak a později . . .

— Je to opravdu jen tak jednoduché?

— Jednoduché? Vždyť toť přece věc ze všech nejtěžší a nejsložitější: jak organisovat kontrolu a jak odpovědnost v demokracii, kontrolu konkrétní a odpovědnost konkrétní.

— Bylo snad lehčí organisovati tuto kontrolu a odpovědnost dříve, za absolutismu?

— Netvařte se tak naivně, pane kolego, — ach, promiňte, už rozumím: to je otázka technická? pro čtenáře? Nu, budiž, odpovím: v tom právě přec spočívá absolutism dědičný i plebejský (z milosti boží i z vůle diktátorů), že není vůbec kontroly a odpovědnosti, nýbrž jest jen vůle, zvůle a pak, po letech, bankrot, katastrofa, čili nová revoluce.

— Odpusťte, tentokrát se Čechoslovák vrací k věci méně globální: máme tedy změnit svůj volební řád?

Jen dvě věci: lid a stát.

— Máte jej už dlouho? Patnáct let? Tak změňte. Ale vezte při tom: řád sám nerozhoduje. Po dalších patnácti letech jej budete měnit znovu. V demokraciích našeho století se konec konců zredukuje všechny ideje o uspořádání věcí obecných na dva základní pojmy a na dvě organisace: démos a republika. Lid a stát. Demokraté a republikáni. Lidská práva a psaná práva. Novátoři a konservativci. Podívejte se na Ameriku: tam jsou vlastně jen dvě politické strany, demokraté a republikáni, lid a stát — pokud mám na mysli krystalisací ideí, krystalisací politických představ. Obě ty strany mají ovšem své skupiny vládnoucích bankéřů a svůj sekretářský aparát, který určuje jejich cíle a taktiku, ale mne v této souvislosti zajímá jen co obě strany samy o sobě lidu tvrdí, mají-li naprostou jeho obraznost k sympatiím, k přivrženectví, k akcím, k politické spolupráci. Co jim zbylo tvrdit, když opustily svůj bývalý totalitní, katolický způsob myšlení? Že jsou jen dva partneři v mo-

derní politice, na jejich blahu záleží: lid a stát. Lid a jeho stát. Jeho? Stát je leckdy v svém rozhodování lidu tak cizí, jako by byl z Martu, z Měsíce, z jiných končin nezemských. Ale jen zdánlivě. Jen tenkrát, kdy i demokratický stát poroučí, aby lid umíral v jeho službě. Kdy lid má pochybnost, zda služba státu — včetně té smrti — je opravdu službou sobě samému, to je zase lidu.

— Znáš i jiné případy, kdy stát je v svém rozhodování lidu „martansky cizí“?

— Na příklad?

— Má-li sice demokratický parlament, ale starou vrchnostensky smýšlející správu, byrokracii.

— Aha, myslíte na poválečné Německo, na Rakousko?

— Opravdu? Inu, nebylo by divu. Ani my, Francouzi, nejsme ještě hotovi s budováním opravdu demokratické správy státní. Vždyť ještě od roku 1898 jsme bojovali desetiletý zápas o dreyfusiádu, zápas s feudální a reakční byrokracií — stodeset let po své veliké revoluci — a ideje roku 1789 ještě pořád nejsou dosti důsledně zakotveny ve všech odvětvích naší správní inteligence.

— Pěkná vyhlídka pro nás, nemyslíte?

— Která vyhlídka?

— Vašich stodeset let. Kdybychom i my měli tak dlouho . . .

— Ne. Proč byste měli? Jste země daleko průmyslovější, než jsme byli my ještě roku 1898. Jsou jen dva velcí demokratisátoři světa — kromě velkých demokratických mozků — a sice: moře a průmysl. Velký oceán s kolonizací a velký průmysl — to jsou dva veliké pracovní úkoly, které nutí k sebedisciplině, která je první podmínkou jakékoli samosprávy . . .

— A k racionálnosti a myšlení a k mravnosti kolektivní . . .

— Ano. I k té mravnosti, to jest odpovědnosti. A také k větší dávce racionálního myšlení — třeba i v tom výběru poslanců — k menší pověřivosti, iluzivnosti, k menšímu podléhání demagogii a holým tvrzením hesel a slibů. Ale v tom i nás i vás očekává ještě hodně práce. Neboť představme si: kdyby členové stran byli bližší ideálu, byly by blíže ideálu i jejich, ať jakkoli vázané kandidátky. Kdyby průřez občanstva byl bližší ideálu, byli by bližší ideálu i jeho poslanci, volení volbami individuálními. Čili: nikoli způsob volení, nýbrž schopnost volit jest nám zlepšovati.

— Není v tom příliš nevíry v dnešní demokratická zřízení, totiž v dnešní schopnosti lidu vůbec?

— Není. Demokracie je také nejen vládou lidu, lidem a pro lid, nýbrž formou zrání, stále intenzivnějšího zrání k sebesprávě, formou, z níž neteče krev a která neplývá i hmotnými statky k jiným účelům než k blahu všech. Všecky jiné formy, formy absolutismů „jsme“ vyzkoušeli už v předcházejících staletích, ba tisíciletích — byly co do krve i peněz relativně dražší, hrozně dražší.

— Ale jak chcete stupňovat „schopnost volit“ při soustavě vázaných kandidátek, kde výběr provádí jen stranická byrokracie?

— „Schopnost volit“ musí znamenat nejen účast na volebním aktu jednou za tři či za šest let, nýbrž vyšší míru politické aktivity všech schopných a inteligentních lidí v době mezivolební, ve stranách, v úřadech, ve školách, v samosprávě, všude, kde jde o věci obecné. Jen služba a boj, stálá služba a stálý boj . . . Není jiné cesty. Nemůže být jiné cesty — v demokracii.

R. Dupuis a A. Marc:

Mládež Evropy

II.

Politicky vyjadřuje se tato nevíra mladé anglické generace několika novými proudy ideovými. Mladí Angličané unikají všem nástrahám kultu davů i vší mystice rasové, jimž podlela mládež ruská, italská a německá. Velkého zájmu se dočkaly názory Harolda Laskiho, jenž ve své právní teorii zdůrazňuje poslání státu ve službách jednotlivému člověku, naproti běžným evropským ideám etatistickým: zdůrazňuje zájem o skutečného člověka a zájem o život vznešeně pojímaný. Živé jsou i snahy o sociální pomoc ve formě nábožensky založených organizací. Pod vlivem D. H. Lawrence je silné hnutí proti industrialismu, jež se snaží znovu vybudovati přímý styk člověka s přírodou prostřednictvím renesance řemesel. Zní to trochu naivně, čteme-li, že tito mladí lidé se učí sami tkáti, vyrábějí si hrnce z hlíny, vyřezávají ze dřeva: získávají tím prý styk se základními realitami života. Podobným duchem jsou vedeny noclehární pro mládež „The youth hostel association“, tábory pro nezaměstnané „Grith Fyrd Camps“, které organizuje „Order of Woddnafth Chivaly“ a pod. Oswald Mosley vyvolal povrchně politické hnutí, jež svádí mládež roznečováním instinktů imperialistických, nošením uniformy s černou košilí, symbolem římských svazků — zatím co vůdce košil zelených, major Douglas, se snaží postavit společnost na nový základ reformou platidel. Skupina mládeže je organizována pod heslem „New Britain“ a vydává úspěšný týdeník stejného jména a čtvrtletní revui „New Europe“: jejich snahou je překlenouti rozpor mezi jednotlivcem a kolektivem, spojení snahy individuální se sociálními, egoistické s altruistickými. Kterým směrem povede cesta mladé anglické generace ze všech těchto ideových kvasů, je těžko možno říci.

Giovinezza, Giovinezza.

Po této ukázce, jak žije a zápasí mladé generace ve státě nejstarší demokracie, všimněme si problémů mladých ve státě první evropské fašistické diktatury.

Podíváme-li se podrobně na mládež sovětskou, přesvědčíme se, na rozdíl od všeobecného klišé, že tato mládež není revoluční, nýbrž konformistická, a že není internacionalistická, nýbrž nacionalistická. Mládež italská není o nic méně konformistická, je však ještě nacionalističtější. Kromě toho je zaujata proti západní Evropě ze stejných důvodů, z nichž byli kdysi sansculoti zaujati proti Evropě monarchistické: mládež italská totiž má názor na člověka, společnost a celý život naprosto protichůdný modernímu typu západnímu, názor naprosto se příčíci „evropskému duchu“. Teprve v posledních letech byl tento protiklad poněkud oslaben vlivem zahraniční italské politiky orientované nyní k Francii.

Proti doktríně, jež ovládá mládež italskou, a jež byla formulována v revui „Anti-Europa“, chovala se Evropa dlouho s opovrhlivým nepřátelstvím a s posměšnou nedůvěřivostí traktovala „obrozenou“ Itálii: Itálie oplácela stejně „sklerosní“ liberalistické Evropě a obracela se sympaticky spíše k mladému Turecku nebo mladému hitlerovskému Německu. Teprve v posledních letech tato izolace italské mládeže mizí: současně přibývá i naší možnosti poznati myšlení mládí v této zemi, která se mládeži přímo zaslíbila.

„Itálie má vůli býti mladou“ je jedno ze základních dogmat fašistického režimu, jenž skutečně v mládeži našel nejsilnější oporu. Celý stát byl zbudován na mytu a na kultu mládí a jednou ze složek vnitřní italské politiky je dodávati tomuto mládí stále novou stravu, jež by udržo-

vala jeho entuziasm; k tomu všechny ty manifestace pod širým nebem, ty parády, ty hřmotné a slavnostní obřady. Kromě toho, že stát probouzí nadšení své mládeže, přičiňuje se ze všech sil i o to, aby kypivé síly tohoto mládí sevřel do hrází co nejpevnějších. Disciplína musí být naprostá. To nám ukazuje již jednu slabost: přes všechno vnější zdání se tato disciplína manifestuje vždycky jen vnějškově a směřuje vždycky jen ke vnějškovým projevům. Kategorické imperativy k mladým lidem jsou slabé právě tím, že nemají odstínů. Stát, Sociální pořádek, Centralisace, Autorita a Disciplína, to všechno se stalo v Itálii účelem samo o sobě: každá z těchto kategorií se stala něčím absolutním, místo aby byla jen posuzována jako prostředek směřující k nějakému cíli. Sám Národ se stává v tomto pojetí ztrnulým blokem, tvrdým kolektivem, připomíná spíše přísnou hierarchii nežli duchovní společenství, v němž by každý mohl nalézt uprostřed společného dynamismu možnost vyjádřiti svou vlastní osobnost, tu osobnost, jež nikdy neměla být posuzována jako pouhý prostředek.

Protože fašism podepsal s mládeží, nemaje jiného východiska, tento faustovský pakt, stala se v Itálii přirozeně výchova a vzdělání stejně jako v SSSR. věci eminentně státní — jenom s tím rozdílem, že systém italský je nesmírně subtilnější než systém sovětský. Podle Gentileho, zakladatele nové školy fašistické, snaží se škola prý „osvoboditi osobnost mladého Itala“: tato osobnost se však smí rozvíjeti jen konformně se striktní oficiální doktrínou. To je jediný rozdíl od brutálně přímé metody, kterou uplatňuje sovětský „diamat“ (dialektický materialism). Fašistická Itálie jako SSSR. vyrábějí stejně seriově mladé lidi, zde „mladé občany socialisty“, tam „mladé fašisty“ zítřka. Nebezpečí pro fašism číhá právě v této konformistické výchově, v materialismu základních institucí, ve ztrnulosti všech rámců. Lidská přirozenost obsahuje vždycky něco, co se nedá vésti, ale vedle toho má i sklony, které se nedají vésti nikým: výchova tohoto druhu musí jednou vésti k odporu silných individualit, vzpírajících se vnějškovému formování, usilujících o svou vlastní výchovu, k osudné revoltě proti konformismu, jež není s to ani průměrné duše na dlouhou dobu uspokojiti. Nebylo by divu, kdyby se vlivem podobné reakce zanedlouho u mladých „Balillas“ nebo „Avantgardisti“ objevila fáze nové společnosti. Je v nich příliš vnitřních protikladů: jednou bude třeba voliti mezi Nietzsche a Hegelem, mezi hlásaným individualismem a desindividualisační praxí.

Mladí jsou všude.

Nehledě k tomu, zdá se dnešní Itálie pro mládí zaslíbenou zemí. Mládí vládne. Mládež pronikne všude, i do ministerstev a akademií, v nichž nejménou zaujímají místa sekčních šéfů. Dodávají této vládě rys radostnosti, jehož si všimne každý turista. Mussolini si vysnil, snad z obavy před vlastním stárnutím, pro Itálii věčné mládí: „Roku 1950,“ prohlásil hrdě, „bude mít Evropa hluboké vrásky, bude stará a sešlá: jedinou zemí mladých bude Itálie.“ Giovinezza, giovinezza, primavera di bellezza . . .

Stát tedy náleží mladým: mladí však zato náležejí státu. Podle ultrajakobínské praxe se řídí tito úhlavní odpůrci všeho jakobinství: jedině stát tu má právo formovati duši dítěte. Že tento kult mládeže vede někdy až k směšným důsledkům, o tom svědčí kniha fašistického pedagoga Paddellara, jež fašistickou lásku k mládeži odvozuje až od tradice starého Říma, jež byl také založen dvěma malými chlapci, jež prý bojoval s Karthagem za to, že se v tomto státu upalovaly živé děti jako oběť zlým bohům . . .

Tato římská tradice je zdůrazňována ve všem; projevuje se prý kultem rodiny, posvátností krhu, ideálem venkova (Vergilius), kultem venkovského světce, sv. Františka. Ustavičné exkurse do minulosti souvisí patrně s italským

smyslem pro karnevalová přestrojení: i moderní policejní strážníci mají helmy podobné helmám centurionů a písmena S. P. Q. R., jsou symbolem stále živým.

Naproti dialektickému materialismu, jež ovládá mládež sovětskou, je mládež italská řízena jakožto oficiální filosofií zásadním idealismem. Fašism „postavil proti nárokům žaludku práva a povinnosti rozkazujícího ducha“. Když Mussolini mluvil ke dvěma stům tisícům mladých lidí na náměstí Kapitulu, pravil:

„Neslibuji vám pocty, úřady, beneficia ani hmotné výhody. Žádám od vás jen, abyste se zcela oddali službě ideálu a povinnosti . . .“

Společně s kolektivismem fašistické výchovy mládeže, doléhá na mladou generaci jako těžké závaží bezpodmínečný etatism, kult státu jako svrchovaného posledního účelu všeho. Nacionalistická a etatistická víra fašistické Itálie našla svou tradici ve výroku Mazziniho z roku 1832: „Předchozí epocha byla obdobím velikých mužů: naše doba bude epochou velikých národů“. Ve skutečnosti však kult státu jako skutečné existence, jako vtělení božství, jako pramene vši spravedlnosti a morálky, má italský fašism od Hegela. Fašisté, kteří ohnivě bojují proti „zhoubným vlivům germanismu“, čerpají svůj ideál hegelovské totality od německého filosofa, exaltují se pro ideu prušáckého státu . . .

Ve svém pověstném článku o fašistické doktríně v Enciclopedia Italiana napsal Mussolini, že prý stát má vědomí sebe a svou autonomní vůli: ve službách tomuto státu musí mladý fašista napnouti všechny své síly, aby byl hoden toho náležeti k fašistické elitě, „jež si učinila z heroismu své poslání“. Za tímto nadšením pro aristokratickou menšinu vidíme vyvstávati stíny Georga Sorela a Friedricha Nietzscheho, po Hegelovi dodává fašismu články víry druhý zarytý nepřítel: Zarathustra.

Tyto články víry však nejsou ve fašismu zastávány všechny stejně rigorosně, naopak, fašism si zakládá na své určité empirické pružnosti. Proto se vnuká mladému fašistovi i úcta k náboženství a k církvi, jejíž moc se přijímá jako neměnný fakt. Při tom však církev nemá příležitost působiti na mladé chovance hlubším vlivem: mladí Italové jsou totiž vedle školy a university zcela postaveni pod bezvýhradný vliv mocných organizací mládeže. Obdobou „rudých pionýrů“ a „komsomolců“ jsou organizace mládeže „Balillas“ a „Avantgardisti“ pro chlapce a „Piccole e Giovane Italiana“ pro dívky. Účelem těchto organizací je působiti na mládež plodným vlivem zdůrazňujícím jejich disciplinovanou pýchu. Dnes je v těchto organizacích zapsána polovina všech mladých Italů a Italek mezi osmým a sedmnáctým rokem života. Podléhají rozkazům důstojníků milice a jsou vychováváni v duchu vojenském a nacionalistickém.

Je těžko předpověděti, jakým směrem se bude vyvíjeti tato militarizovaná mládež italská v budoucnosti. Jisto je, že vnitřní rozpory této výchovy vyjdou jednou najevo; členové „Balillas“ jsou podrážováni tvrdé libovůli a osobnímu nátlaku, celá mládež italská budí dnes dojem obrovského úřednického tělesa. Kdokoli do něho vstoupí, musí se zříci své osobnosti ve prospěch svatořečeného konformismu. Kult vojáka, kult hrdiny může degenerovati snadno v militarism. Itálie, jež ze strachu před změkčujícím pacifismem vede své mladé lidi ke kultu vojáctví, může v nich vychovávat současně i vážné nebezpečí pro mír. Ruku v ruce s tímto imperialismem vojenským jde i nový italský imperialism prűmyslový, produktivistický velikášství, jež vidí svůj ideál v amerikanismu.

Základní chybou fašismu, již také mladá generace nejvíce trpí, jest postavení člověka naprosto do služeb řádu. Buď fašism vyzraje, překoná dnešní období „mytu věčné mladosti“ a uskuteční nový řád ve službě člověku, ve službě duchu, nebo ztroskotá právě v této mládeži, jejíž kult tak vášnivě předstírá.

život a inštituce

Frank Warschauer :

Goliáš proti Davidovi

(Dva roky nemeckého bojkotu proti židom.)

V Nemecku žije 65 miliónu ľudí. Jen jedno procento z nich jsou židé. Ve vedomí 30 miliónu ze všetkých Nemcov vyrostlo toto nepatrné procento v obrovského, tisícihlavého nepriateľa. Je tomu podobne jako u človeka, jenž trpí dešivým snem: prsty, které leží náhodou na žaludeční krajině, se v jeho snech proměňují v obrovský balvan, jenž ho hrozí zadusiti. Nemecký Goliáš bohužel pozbyl svého jasného vedomí, a máme málo naděje, že by se v dohledné době opět probudil. Stěná teď ve svých dešivých snech, má dojem, že ho balvan zadusí, a blábolí ze svého sna ošklivé nadávky, jež se vynořují z nehlubších spodin jeho minulého života. Bohužel však tento nemecký obr neleží tiše někde v nějakém zákoutí teutoburského lesa, nýbrž pozvedl se a zasahuje všechno kolem.

Ti, kteří stojí kolem, přihlížejí napjatě, jak tento zápas skončí. Ačkoliv Goliáš ustavičně ujišťuje, že nechce nic jiného, než zahubit tohoto malého Davida, nevěří žádný z pozorných pozorovatelů těmto jeho slovům. Vědí dobře, že je na světě ještě mnoho malých Davidů, a že tito malí národové a tyto malé menšiny mají málo naděje na další život, zvítězí-li v zápase tentokrát pan Goliáš.

Konec iluze.

Německí židé se před tím, než Hitler nastoupil k moci, obecně domnívali, že antisemitismus už vůdcové nacionální socialistického hnutí neberou vážně. Odkud brali odvahu k podobným iluzím, není jasno. Už v létě 1930 stal se život v některých krajích Německa pro židy hodně nepřijemným. Systematicky byli bojkotováni, společnost se jim vyhýbala a docházelo i k tělesným příkořím, zejména na východě a v Bavorsku. Dokonce i na berlínských ulicích se útočilo na židovské chodce. Z této nálady se vyvinulo několik týdnů po Hitlerově nastoupení k moci soustavné pronásledování židů.

Signál k pronásledování dal požár říšského sněmu. Z lidí, zatčených po 27. únoru 1933, byla sice většina jiného vyznání než židovského, ale nastalo pátrání po židovských mužích, kteří „v pozadí pohybovali drátky figurek“. Mezi 15. a 20. březnem došlo k vrcholu protizidovských útoků. Tento útok na skupinu lidí pro jejich rasový původ byl posuzován po celém světě jako znásilnění menšiny. Živá agitace v anglosaských zemích tento úsudek jen posílila. Výraz tomu dal zejména v debatě anglické sněmovny 13. dubna 1933 sir Austen Chamberlain slovy: „Novonemecký nacionalistický duch je nejhorší pruský imperialismus, jen ještě surovější a plný ještě nesnesitelnější rasové pýchy.“

Nacionální socialisté záhy postřehli, jaké nebezpečí vzbudí pro jejich zahraniční politiku z této nálady. Část jich se snažila přemoci cizinu ještě silnějším tlakem na nemecké židy. Goebbels byl mluvčím této skupiny.

Jak vznikl bojkot.

Goebbels navštívil dne 27. března 1933 Hitlera v jeho venkovském sídle u Berchtesgadenu a navrhl mu, aby dal souhlas k bojovné oslavě, jaká dosud nikdy uspořádána nebyla. Všichni zaměstnaní židé Německa měli být velkolepými teroristickými opatřeními bojkotováni a zbaveni svých

míst. Tento bojkot měl zprvu trvati neomezeně dlouho. Proti tomuto plánu však vznikl silný odpor dra Schachta; i vyslanectví velmocí varovala. Pod jejich nátlakem Hitler rozhodl akci zkrátit.

Něco bylo třeba davům poskytnouti:

„Wenn's Judenblut vom Messer rinnt, dann geht's noch mal so gut...“ zpívali totiž nacionální socialisté po dlouhá léta ve své písni k počtě Horsta Wessela, jež se stala dnes národní hymnou. Hitler byl už čtyři týdny u vlády. Židovská krev sice příležitostně tekla s nožů, přece jen jí nebyly tak velké proudy, jak to očekávali příslušníci nacionálních socialistů. Jejich přání se nedala uskutečniti. Proto se odhodlal ke „chladnému pogromu“, jenž se od té doby provádí s železnou důsledností, jen že s různou intenzitou.

Bojkot na zkoušku.

Oficiální bojkot 1. dubna 1933 byl jen první akcí. Trval jen jeden den. Před obchody židovských obchodníků a kanceláři stáli mužové S. A. a žádali každého návštěvníka, aby se od obchodu vzdálil. Kdo neposlechl, byl odstraněn násilím. Na oknech byly nápisy: „Nekupujte od židů“ vedle mnohých nadávek. Nacionální socialisté si vymysleli ještě jedno pokoření: značné náklady této akce musili zaplatit sami majitelé těchto židovských obchodů. Navštívili je mladí muži S. A. a vyinkasovali potřebné obnosy. Kdo neplatil, měl vyhlídku, že zmizí v koncentračním táboře. Po tomto prvním dnu nebyl bojkot odhlášen: do 5. dubna však nebyl praktikován. Neustanou-li do té doby v cizině „štvavé zprávy o Nemecku“, měl být znovu obnoven. Oficiálně však nebyl už obnoven. Vůdce akce Streicher prozradil v deprimované řeči, že se bohužel kapitulovalo před židy celého světa: „Já sám teprve při bojkotu zpozoroval, jak silně mezi národní židy jsou spolu spřažení.“

Arijské zákony.

Hitlerovci jsou umělci v nahrazování neúspěšné bojovné metody jinou. Když poznali, na jaký odpor naráží bojkot židů v cizině, volili jinou cestu. Spustili stroj svého zákonodárství, jenž se osvědčil způsobem důkladným a strašným. S největším urychlením byly vydány čtyři zákony, jež zabránily přístupu všech „nearijsců“ ke všem důležitým povoláním. Rozhodným byl paragraf 3. v Zákoně o znovuzřízení úřednictva z povolání ze 7. dubna 1933:

„Úředníci, kteří nejsou čistě arijského původu, buďtež dáni na odpočinek. Pokud zastávají čestný úřad, buďtež ze svého služebního poměru propuštěni. To se nevztahuje na ty úředníky, kteří byli zaměstnaní už 1. srpna 1914, nebo kteří bojovali ve světové válce za nemeckou říši nebo její spojence na frontě, nebo ztratili ve světové válce své syny. Další výjimky mohou připustit říšský ministr vnitra v souhlase s příslušným ministrem odborným nebo nejvyšší zemské úřady, pokud se to vztahuje na úředníky v cizině.“

Poslední věta představuje zvláštní úpravu pro úředníky v diplomatické službě, protože jich mnoho spadalo pod pojem „nearijskosti“. V tom se vyznačuje zvláštní postavení zahraničního ministerstva, jež se po nějakou dobu v hitlerovském státě ještě udrželo.

První prováděcí nařízení vydané již 12. dubna definovalo pojem „nearijsce“ takovým způsobem, jak to očekávali jen znalci hitlerovské ideologie, způsobem, jímž celá veřejnost byla překvapena. Praví se tu:

„Nearijscem je ten, kdo je z nearijských rodičů nebo prarodičů. Stačí, byl-li jeden z prarodičů nearijscem. To platí zejména, náležel-li jeden z prarodičů židovskému vyznání. — Úředník, jenž nebyl ještě na svém místě 1. srpna 1914, musí dokázati, že je arijského původu, nebo že bojoval na frontě, nebo že jeho otec nebo syn padl ve světové válce pro Německo.“

Důkaz se provádí předložením listin. — Je-li arijský původ pochybným, je třeba předložit dobrozdání odborníka pro rasové zkoumání od ministerstva vnitra.“

Dále rozhodly instrukce ministerstva vnitra z 30. června 1933, že každý, kdo má být ustanoven státním úředníkem, musí dokázat arijský původ své manželky, stejně jako každý úředník, jenž se chce oženit. Tomuto zákonodárství podléhají i země, obce a jiné veřejné korporace. Zákony ty se vztahují i na ostatní neúředníky, zaměstnané při veřejných podnicích. Podobně byla upravena otázka židovských advokátů a lékařů nemocenských pokladen. Na soukromé právní poměry podobná ustanovení s počátku aplikována nebyla. Avšak i v „Německé pracovní frontě“, ústřední organizaci všech zaměstnanců, nejsou uznáváni židé za členy. Tímto způsobem se tlačí i na židy zaměstnané soukromě, protože povolení k nastoupení některého místa bylo závislé na členství v této „Pracovní frontě“.

Výjimky jsou jen dočasné.

Výjimky, připuštěné zákony, mají býti jen přechodným stavem. Konečným cílem je: Odstraniti židy ze všech povolání svrchu jmenovaných a poněáhlu i ze všech ostatních. Při tom se národnímu hospodářství povolovalo výjimečné postavení.

Že nebylo možno provést celou akci jedinou ranou, probudilo nevoli mnohých zvláště horlivých nacionálních socialistů. Pro ně byla určena řeč říšského komisaře pro spravedlnost, dra Franka, pronesená dne 4. května 1933 ve velké schůzi soudců a právníků berlínských. Uklidnil své posluchače takto:

„Vliv židovstva v německém právu jsme před nedávnem zloмили. Mnohému se bude zdáti, že jsme postupovali příliš pomalu. Tempo revoluce však určuje náš Führer. I kdyby to ještě chvíli trvalo, od svého požadavku, že židé musejí bez výjimky z celého našeho právního života v jakékoli formě, Svaz nacionálně socialistických právníků však nikdy neupustí.“

Hitlerovo odůvodnění arijského paragrafu.

Hitlerovo ospravedlnění tohoto zákonodárství je jasnější, než může býti nacionálním socialistům milé. V proslovu z 8. dubna 1933 pravil deputaci svazu zaměstnanců a zaměstnavatelů ve zkrácené formě toto:

„Brzkým vyřazením (Ausmerzung) židovských intelektuálů z celého kulturního a duševního života Německa, je třeba splniti spravedlivý požadavek Německa, na způsob duševního vedení, přiměřený německému rodu (arteigene geistige Führung). Kdyby bylo připuštěno poměrně příliš vysoké procento lidí jiného kmene, mohlo by se to vykládati za uznání duševní nadřazenosti jiných ras. Něco podobného se musí rozhodně odmítnouti.“

Z těchto slov mluví obava, že by Němci mohli býti pokládáni za duševně méněcenné: v psychologii Freudově i Adlerově podobná obava je již vykládána za symptom komplexu méněcennosti.

Advokáti, lékaři, profesori.

Podle sčítání roku 1925 bylo ve státních a komunálních místech jen 2000. Roku 1933 jich bylo nejvýš 2500, poněvaž během posledních let vůbec přibývalo úřednictva. Jen malý počet jich si uhájil svá práva.

Lépe se dařilo německým právníkům. Roku 1933 bylo v Německu 4500 právníků, kteří byli pokládáni za židy. Z nich bylo připuštěno 61%. Nesmějí však býti členy advokátní komory. Představu o jejich osudu je si možno učiniti z oběžníku düsseldorfské advokátní komory:

„Je nehodno stavu přijímatí mandáty od nepřipuštěných advokátů nearijců — zaměstnávati bývalé nearijské advokáty jako spolupracovníky nebo pomocníky — vstupovati s nimi do jakéhokoli poměru při výkonu povolání. Má-li kdo společnou kancelář s nearijcem, je povinen ihned toto společenství zrušiti. Je nehodno stavu pěstovati jakýkoli úřední i neúřední styk s bývalými advokáty nearijci, kteří dále provozují praxi právních konsulentů.“

Asi 2000 židovských lékařů bylo zbaveno své praxe u nemocenských pojišťoven. Nadále se židé k podobné praxi nepřipustí. Zákon o aprobaci však vůbec znemožňuje židu, aby nabyl práva otevřít si praxi lékařskou, lékárnickou nebo praxi zubního lékaře. Frankfurter Zeitung z 15. dubna 1935 o tom uveřejnila tato ustanovení:

„Lékařská aprobace se poskytuje jen říšskému příslušníku, jenž obstál zkouškám a předpisům o jednorozční praxi. Ke zkouškám a jednorozční praxi a k udělení aprobace však se nepřipouští nikdo, o němž jsou pochybnosti o této jeho nacionální nebo morální příslušnosti.“

Žid se nemůže stát ani zubním technikem. Vládní nařízení ustanovuje, že se ke zkouškám připouštějí pouze osoby arijského původu, s jedinou výjimkou pro bojovníky ze světové války. Z Německa odcestovalo asi 700 lékařů, zůstalo v Německu ještě 6500 židovských lékařů, zubních techniků a lékárníků, kteří si buď hledají nová povolání, nebo hladovějí. Svě místo ztratili ovšem i všichni židé zaměstnaní mezi pomocným personálem, jako ošetřovatelky a pod.

Počet universitních profesorů, kteří musili opustiti Německo, uvádí londýnský Academic assistance Council počtem 730. Kolik z nich je židů, se nedá přesně zjistit. Podle odhadu je mezi nimi židů asi 75%. Podle nové zprávy komisaře při Společnosti národů pod titulem „Krise v universitním světě“ bylo jich jen 248 v kulturních státech světa zaměstnáno. Z toho připadá na samotnou Anglii 40 profesorů. 360 je dočasně zaměstnáno dočasnými vědeckými pracemi, 170 jich je Anglii hostěno: podle zprávy komisaře toto pohostinství bylo více než dostatečně německými učenci splaceno. Již dnes vděčí Anglie německým učencům mnoho významných vynálezů a cenných příspěvků badatelských.

Jak se vedlo umělcům.

Ve svobodných povoláních, zejména v umění, byl sice velký počet židů, o židovské převaze se však naprosto nedá mluvit. Před Hitlerem bylo ze všech německých spisovatelů a redaktorů jen 8% židů. Malířů a sochařů bylo 4.6%. Herců a hudebníků bylo 3.4%. Mezi 593 režiséry Pruska bylo 65 židů.

Vyšší účast na německém kulturním životě, než početně, však měli židé kvalitativně. Tři nejznámější režiséři Německa byli židé. Po několik desetiletí byli přímo zákonodárci na poli divadelní režie: Reinhardt, Jessner a Barnowsky. V čele pruské akademie umění stál po dvanáct let žid, malíř Max Liebermann, jenž se ještě ve svém posledním roce života dočkal toho, že mu další práce byla zakázána.

Velkému množství židovských umělců se však již kromě těchto „prominentních“ už před Hitlerem vedlo špatně. Ředitelé divadel totiž jako by předvíдали vítězství „nacionální revoluce“ a počali propouštět židy už před tím. Týkalo se to zejména divadel státních a městských, jichž bylo asi 70%. Ze 3000 židovských hudebníků a herců bylo už koncem roku 1932 celkem 1000 bez místa. Po nastoupení Hitlerově byli židovští herci ranami vyhnáni z divadel. Židovský intendant Vratislavského městského divadla byl hrozně mučen a ubit k smrti. Jen malý počet židovských umělců směl ještě krátkou dobu veřejně vystupovati. Nařízení propagačního ministra Goebbelse však položilo za podmínku veřej-

ného vystupování příslušnost k Říšské komoře. Tím byli rázem smeteni všichni židé se všech jevišť, neboť nearijci nebyl povolen přístup do této komory. Dnes smějí židé vystupovati v Německu jedině v Židovském kulturním svazu, jenž pořádá představení jedině pro židy. Tím byla poskytnuta nepatrná pracovní příležitost jen několika židovským umělcům; ostatní jsou všichni bez místa.

Totéž platí i o židovských spisovatelích a novinářích. Přes přísná ustanovení zákona o šéfredaktorech, namířených proti nearijci, udrželi se do nedávna někteří židé v redakcích. Byli to hlavně bývalí bojovníci na frontě, kteří byli z tohoto důvodu ponecháni ještě částečně ve svých starých postaveních, pokud nebyli činní politicky. Nyní však byli odstraněni i tito. Stejně ostře se postupuje i proti svobodným spisovatelům tohoto druhu. Následkem toho je blížká doba, kdy nearijec v Německu nebude moci uveřejnit ani řádku v novinách, časopisech, knihách ani brožurách. Jen čistě židovská nakladatelství smějí vydávati podobná díla.

Následky bojkotu v německém hospodářství.

Ministři Hitlerovy vlády mnohokrát opakovali, že ve volném hospodářství není žádných omezení a že v něm není řeči o arijském paragrafu. Ve věcech hospodářství prý zákon chrání židy stejně úzkostlivě, jako arijce s čistou krví. Ve skutečnosti však stojí celá veřejnost pod tlakem národních socialistů i na poli hospodářském. Židé byli propuštěni ze Svazů, čímž byli zbaveni i možnosti nastoupiti někde práci, byly organizovány různé drobné bojkotní akce, jimiž byli vytlačeni židé z různých oborů svobodného hospodářského podnikání.

Oficiální zákony totiž slouží jen k tomu, aby uklidnily pobouřené veřejné mínění světa a bránily bojkotu německého zboží. Hospodářské organizace vedou tak zvaný „legální“ zápas, jímž je nejtíže postižen židovský proletář, dělník, nebo zaměstnanec.

Nesedejte na jiné židle než na arijské.

Arijský paragraf našel takovou oblibu mezi straníky, že byl aplikován vůbec na všechny hospodářské svazy a spolky: zavedli jej i obchodníci obilím, mlynáři, obchodníci chmelem, kniháři a jiní. Dosavadní zaplacené příspěvky židovských příslušníků těchto různých spolků, které se vypočítávají asi na 50 milionů Kč, byly tímto způsobem naprosto ztraceny. Čistota rasy se dokonce požaduje i od bursovních makléřů a řezníků.

V poslední době už židé dokonce nemají ani práva zhotovovati židle, jichž by se dotkl arijec části svého těla. V březnu mělo býti v Berlíně propachtováno právo na postavení židů na městských pozemcích na dobu jednoho roku: ve vyhláše okresního starosty bylo napsáno, že uchazeči musejí úředně předložiti svůj úřední výkaz arijského původu.

Bojkot je bojkotován.

Taktická metoda nacionálních socialistů připustila, že část židů skutečně ve svém povolání ještě mohla dále pracovati. Některým z nich se dokonce nevede ani špatně. Mnozí židovští lékaři a advokáti na příklad měli přes všechno ztížení plné ruce práce. Jejich klientely neubýlo, nýbrž naopak, rozšířilo se. Co se stalo?

V některých případech nenávisť nacionálních socialistů proti židům u části obyvatelstva, nenáležícího ke straně, zvrátilo se dokonce v pověřenou důvěru. Plným právem si myslí, že maličký David musí míti asi neobyčejné nadání, běre-li ho obrovský Goliáš tak vážně . . .

Především však našli odpůrci režimu v tomto bojkotování bojkotu jedinou příležitost k demonstrativnímu projevu své

oposice způsobem, jenž je nemůže přivésti ihned do koncentračního tábora. Nebylo možno vyvěšovati černo-červenozlaté barvy republiky, ani prapory rudé. Naproti tomu se nedala zakázati návštěva židovského lékaře, židovského obchodního domu: o tom se smělo dokonce i veřejně mluvit. Tak se stalo, že se určité kruhy židovské náhle těšily neobyčejné oblíbě. V předsíních židovských lékařů a advokátů se setkávaly aristokratické dámy, německo-nacionální úředníci, příslušníci zbytku měšťanských židovských kruhů a dokonce i oposičníci z S. A. Byla to pestrá společnost, jež sice nevedla k žádné akci proti režimu, jež však přece jen je výrazným gestem. Zde se dalo přehlédnouti, v jak širokých kruzích je rozšířena nenávisť k dnešnímu režimu: zde si dávali schůzku všichni neusměrnění a neusměrnitelní, kteří tu ostentativně, ale beze slova dávali najevo sympatie k židům.

Podobně se dalo na mnohých místech i u židovských obchodníků, také i v menších městech, kde ovšem podobné návštěvy byly věci daleko nápadnější než ve velkoměstech a kde tyto tiché demonstrace vyvolaly daleko větší rozruch. Tím bylo dosaženo konečně účelu.

Bojkotní tažení posledních týdnů.

Když se ukázalo, že dosavadní formy bojkotu nestačí, došlo k novým pokusům, jak odstraniti poslední nearijce z hospodářského života. Nebojuje se už jen proti židům, nýbrž proti každému, kdo se s nimi stýká společensky a obchodně. V čele této nové akce stojí opět náčelník antisemitů pan Streicher, norimberský intimní přítel německého říšského kancléře. Ve svém časopise „Der Stürmer“, jež je dnes rozšířen po Německu v počtu 200.000 výtisků a je všemožně oficiálně podporován, stavějí se v poslední době na pranyř všechny ženy, které udržují poměr s židy. Kromě toho se tu uveřejňují pravidelně jména všech arijských Němců, „Volks-genossen“, kteří se odváží nakoupiti v židovském obchodě nebo zajíti k židovskému lékaři. I denní listy uveřejňují denně zprávy o nových opatřeních. Z nich je typickým tento případ:

„Úředník dovolil židovskému obchodníkovi, aby si uschoval na půdě jeho bytu kufr se zbožím. Strana se o tom dověděla z udání. Úředník byl předvolán před trestní komorou služební. Byla mu tu udělena výstraha a bylo mu pohroženo, že napříště bude za každý podobný projev sympatie k židům, přísně potrestán.“

Na půdu čistého arijce zkrátka nepatří žádný židovský kufr. Je těžko zachovati při podobných historkách vážnost. Smát se jim však může jenom ten, kdo má štěstí nežíti v říši Hitlerově.

Nové bojkotní tažení je namířeno všemi prostředky proti židům, kteří se ještě v nějakém povolání udrželi. Dne 17. března 1935 vydal odborný poradce nacionálně socialistické strany Franken nařízení o dodávání dobytka pro norimberské trhy, v němž praví:

„Od sedláků se očekává, že budou prodávati svůj dobytek jen arijským obchodníkům a společenstvům a že se definitivně vyhnou všem židovským obchodníkům.“

Kromě přátelské rady však tu byla i rozhodná hrozba, že se zakročí mimořádně rázně proti všem, kdož se pokusí toto ustanovení nějak obejít.

Při zahájení letošního jarního veletrhu kolínského prohlásil státní rada Grohe, že je zradou německého hospodářství, nakupuje-li dnes ještě někdo v židovském obchodním domě. Konečně je třeba vážně odmítnouti jakýkoli nákup u židů: to je úkolem středních stavů i úřadů, všem židovským podnikům co nejrychleji zakroutit krk.

Ještě zřetelněji to vyslovil jeden denní list v článku „Nakupujte jen v německých obchodech“, v němž lituje toho, že jsou stále ještě židovští podomní obchodníci, „kteří se ještě mohou udržeti na živu, třeba že bídne“ (wenn auch notdürftig). List při tom cituje „Wer vom Juden frisst, der stirbt daran“. V Gdansku byly letos v noci na 1. dubna všechny židovské obchody polepeny listy s nápisem: „Kdo koupí u žida, je zrádcem národa“.

Není pochybnosti o tom, že toto nové bojkotní tažení bude mít úspěch a pomalu vytlačí všechny židy ještě z posledních míst, v nichž se udrželi. Prozatím zvítězil v souboji Goliáš.

Co proti Goliáši podnikl malý David, to ukážeme v druhém článku.

do ba a lid é

Karel Scheinpflug:

Národní Listy včera a dnes

V.

P o r o z t r ť c e.

O vzniku Národní strany práce a odchodech z národní demokracie zvěděl jsem 29. září 1925 na československém vyslanectví v Bruselu. Byl jsem tenkrát již šest neděl na cestách, nečetl jsem po celou tu dobu žádných českých novin, i byl jsem těmito událostmi překvapen a nikoli příjemně. Tušil jsem ovšem, že mezi pražským a brněnským vedením národní demokracie dojde jednou k rozluce z ideových důvodů, ale i předvídaná rána zabolí. Teď bude na delší dobu po nadějích na nápravu ve straně!

Vracel jsem se z té krásné cesty v ošklivé náladě, která se po příchodu ještě zhoršila. Tam jsem již našel obě rozloučené strany ve volebním boji. „N. L.“ psaly o spiknutí, zradě, o ráně dýkou do zad, a podráždění vedoucích politiků národní demokracie bylo tak veliké, že dr. Kramář odpověděl dru Adolfu Stránskému na jeho dopis, jímž ohlásil své vystoupení ze strany, listem plným jízlivosti a pohrdání, a na schůzi na Mělníce vyjádřil se o jednom odstavci provolání strany práce slovy: „To je uličnictví!“ Bylo to zlé.

Konečně, řekl jsem si, to jsou volby a to se přežene; ale jak bude po nich? Je nejisté, dobude-li strana práce nějakých mandátů, když se ustavila teprve několik neděl před volbami, ale jisté jest, že národní demokracie vyjde z voleb oslabena. Po někdejším odchodu živnostníků nyní odchod soukromých úředníků... To však by nebyl ten nejhorší výsledek, horší bude ideový úpadek strany: pokroková složka odchází a zbude jen kádr Mladočechů s příměskem Staročechů a radikálních státoprávníků, spojených fašistickými tendencemi. Bude mi ještě možno v tomto prostředí politicky pracovat?

Rozhodl jsem se rychle. Ředitel Sís požádal mne před časem, abych se ujal redigování Literární přílohy „N. L.“. Váhal jsem tehdy, nyní mi však přišlo toto útočiště vhod. Po krátkém zdráhání zprostil mne pan Sís psaní politických článků, a já jsem se stáhl do svých beletristických rubrik.

Ale i ve feuilletonu uveřejnil jsem 1. prosince 1925, tedy v době již rozhodné fašistické orientace vedení strany, svůj článek „Diktatura a demokracie“, v němž jsem napsal, že „za každou diktaturu, jak učí dějiny,

podá doba drahý účet. Velmi často platí jej diktátory, národové vzdychky.“

„Nu, což,“ řekl jsem si v duchu, „také ve svých feuilletonech můžeš povědět čtenářům leccos užitečného, a ti čtenáři, byť se klonili jiným ideám politickým než ty, jsou částí českého národa.“

B e n e š h r o m o s v o d e m.

Nenávist z tohoto volebního tažení neutuchla v srdcích národně-demokratických vůdců ani po skončeném boji, jejich hněv nad ztrátou třetiny mandátů nebylo s to usmířiti ani vědomí, že strana práce vyšla z voleb s prázdnými rukama. Jenže nyní obrátila se tato nenávist plnou silou proti ministru Benešovi, jemuž byla přičítána vina na vzniku strany práce, jako vůbec na všech nehodách, které postihly národní demokracii, národ nebo republiku od převratu. Ostrý tón z doby volební zachovával se v tisku strany i dále a postupně se ještě zostřoval. Deník „Národní demokracie“, jenž vykonával do té doby hrubší politickou práci pro stranu, splynul v říjnu 1925 s večerníkem „N. L.“ v divoký „Národ“, jenž drsností svého tónu a vášnivostí svých útoků ještě předčil svou předchůdkyni. A v čelo sekretariátu strany postaven koncem září pan Frant. Hlaváček, politický bojovník, jemuž v boji proti „Hradu“ žádný zákon nebyl dán. Dosaďná guerilla strany proti prezidentovi republiky a ministři zahraničí změnila se v urputnou vyhlazovací válku.

Hned ve svých prvních číslech v říjnu 1925 volal „Národ“ presidenta republiky k zodpovídání pro interview, který poskytl berlínskému novináři. V únoru a březnu 1926 rozvíjely „Národ“ i „N. L.“ vášnivou agitaci proti uznání sovětského Ruska, při níž ovšem ministr Beneš dostal pořádný díl projevů rozhořčení. Dne 7. července zavínil ministr zahraničí podle „Národa“ strašlivý skandál, že mezi diplomaty, kteří přihlíželi s tribuny u staroměstské radnice defilé sokolského průvodu, seděl také zástupce ruské vlády. Dne 12. července pohřbíval „Národ“ falešnou legendu o nepostradatelnosti dra Beneše dokazováním, že všechny evropské státy jsou proti Benešovi zaujaty a že nám tedy náš ministr zahraničí více škodí než prospívá. Za týden na to otiskuje v ranním listě Gabriel Moudrý svůj slavný článek „Unaven“, v němž podrobuje nejen jezdecké umění páně presidentovo, ale i jeho duševní schopnosti nepříznivé kritice. Ve dvou číslech večerníků ze 17. a 31. srpna mluvilo se o Benešových příjmech a jeho jmění takovým způsobem, že napadený pocítil nutnost vydati v provolání, rozšířeném ČTK, veřejnosti účty o vzniku a rozsahu svého majetku.

A f é r a G a j d o v a.

Ale zvláště vítanou příležitostí přinesla útočnickům trapná aféra Gajdova, jež propukla počátkem července téhož roku. Když se nyní probírám jejím vývojem, potvrzuje se mi můj minulý dojem, že tehdejší naše vláda a zejména ministerstvo národní obrany nepočínaly si obratně, když nechávaly po měsíce veřejnost beze zpráv o důvodech, z nichž byl Gajda přeložen na předčasný odpočinek. Je sice pravda, že disciplinární řízení s úředníky nebo vojáky je důvěrné úřední jednání, o němž se veřejnosti nepodávají zprávy — často v zájmu vyšetřovaného; avšak v tomto případě šlo o muže tak populárního, že nebylo možno ignorovati zájem veřejnosti o jeho osud, jakmile o zahájeném

řízení pronikly zprávy do denního tisku a vznikla pochybnost o motivech tohoto řízení. To patrně uznal prezident republiky a zpravil veřejnost sám v známé rozmluvě s redaktorem „Prager Tagblattu“, když to opomenuly učiniti příslušné úřady.

Ale jak nemožně se v tomto případě choval národně-demokratický tisk i vedení strany, z toho je člověku při četbě novin z oné doby ještě dnes, po tolika letech, horko. Kdyby národní demokracie byla tehdy naléhala seriosním způsobem na uveřejnění důvodů Gajdova pensionování, a buď tyto důvody uznala nebo se vážně pokusila o jejich věcné vyvrácení, mohla prokázati službu klidnému vývoji republiky nebo obraně spravedlnosti. Z celého průběhu aféry je však zřejmo, že této straně šlo o jiné cíle: o podporu československého fašismu a o povalení ministra Beneše.

Hned první zpráva „Národa“ z 10. července 1926, kdy o průkazném materiálu proti Gajdovi nemohlo být ještě nic spolehlivého známo, protože vyšetřující komise ministerstva nár. obrany byla teprve téhož dne jmenována, mluví směle o komplotu proti Gajdovi, a druhá zpráva z 12. července prohlašuje přímo, že jde o útok na naši armádu, ačkoli v čele ministerstva nár. obrany, které vyšetřování vede, stojí legionář generál Syrový, jenž přece nikdy nedal podnět k podezření, že by chtěl rozvrátit československou armádu. Na Gajdovy soudce hledí „N. L.“ působiti velebením zásluh vyšetřovaného, o němž snad přece jen s trochou nadsázky hlásají, že vykonal „ohromné činy, jaké jen těžko naleznou příkladu v historii“. Dne 29. července přináší „Národ“ odhalení brožury dra J. Karlíka, že původcem pronásledování Gajdova je ministr Beneš, kterémuž „odhalení“ přikládá ovšem ihned plnou víru, ačkoli o informovanosti tohoto svědka svědčí, že prohlašuje za báchorky tvrzení o Gajdově „domnělém poměru k fašismu, jehož jest rozhodným odpůrcem“. V témž čísle vyzývá list ministerského předsedu, „aby do této hnusné, bídnými prostředky vedené kampaně zasáhl a ostrým mečem rozřal gordický uzel ničemných, darebáckých pomluv“, ačkoli vyšetřování zmíněné komise není dosud skončeno. Den na to požádal ministr Syrový pozvané zástupce tisku, aby si až do ukončení vyšetřování počínali zdrželivě, a sami poslanci t. zv. národních stran projevíli totéž přání. „Nár. listy“ s „Národem“ to však vydržely jen tři dny. „Celé Slovensko za Gajdou!“ hlásaly 3. srpna a 5. přinesly jako velikou sensaci nové romantické odhalení p. Karlíkovo, že v r. 1923 měl být Gajda na popud ruského agenta najatým důstojníkem sproveden se světa.

Dne 8. srpna přichází zpráva ministerstva národní obrany o skončeném vyšetřování proti Gajdovi, která by mohla trochu zchladiti rozpálené hlavy jeho obránců: „Nebyla prokázána skutková podstata s o u d n ě stihatelného trestného činu. Dnes podal generál Gajda žádost o zavedení superarbitračního řízení. Této žádosti bylo vyhověno.“ Ale „N. L.“ vidí v této zprávě „fiasko tažení proti gen. R. Gajdovi“, aniž se pozastavovaly nad tím, že muž, který je si vědom své nevinny, přijímá po nálezu vyšetřující komise své odsouzení k odchodu z činné služby.

„Národ“ sice hned následujícího dne oznámil tučnými literami, že, jak se mu z kruhů naprosto informovaných sděluje, zpráva o žádosti gen. Gajdy o superarbitrační řízení není správná. Na neštěstí Gajdových obránců se ty jejich naprosto informované kruhy uká-

zaly málo věrohodnými, a tož se ta Gajdova prohra musila přikrýt nějakými květinami. Gajdovi pořádají se ovace v Rovensku, pořádá se proň manifestační veřejná schůze v Košicích, po nichž následují hrozby „Národa“ bouřlivým zasedáním parlamentu, a několik set slovenských obcí zasílá prezidentovi republiky telegramy, v nichž se vyhrožuje: „Nesniesli by sme s kludom, jestli nebude mu ponechané jeho pôsobišťe, s ktorého šiel na dovolenú.“

A v Praze pořádali národní demokraté a fašisté na Slovanském ostrově veřejné schůze, na nichž generál. tajemník Hlaváček, poslanec Dyk a jiní předáci národní demokracie vrhali oheň bouřlivých řečí do mysli posluchačů. Vášnivostí nálady a drsností výroků řečnických i výkřiků posluchačských předstihovaly asi tyto schůze všechny hromadné projevy politické od převratu s výjimkou komunistických. Tady padl zlomyslný výrok, že ministrem zahraničí musí být člověk schopný, ale ne všeho schopný. Tady byla vržena do rozjítřeného zástupu bojovná výzva: „Násilí se nelekám, na trochu krve mi nezáleží,“ jako bychom stáli na prahu občanské války. Zde se provolávala týmiž ústy sláva Gajdovi a Kramářovi jako hanba Benešovi. Zde se zrodilo krásné označení pro náčelníky naší zahraniční revoluce: „Lžihumanistická pakáž“.

Jméno Benešovo bylo smýkáno novinami, schůzemi i ulicemi. On nastrojil komplot proti Gajdovi, to bylo jisto od první chvíle beze všech důkazů. Když však z interviewu p. presidentova vysvitlo, že Beneš zvěděl o kárném vyšetřování proti Gajdovi na své dovolené teprve za deset dní po jeho zahájení, obrátí se hůl proti němu jednoduše druhým koncem: jakého to máme ministra zahraničí, jenž není zpraven ani o takovéto vnitřní věci ministerstva národní obrany!

Aféry bez konce.

Ale pro případ, že by aféra Gajdova Benešovi nezlomila vaz, je brzy pohotově druhá, aféra oktrojová. Její původ vyšel rovněž z detektivního talentu páně Karlíkova, jenž odhalil ve své zmíněné brožurě, že dr. Beneš chystal převrat, ale Stříbrný mu to překazil. Později se zase dovídáme od p. Schwarze, že Klofáč sváděl Gajdu k oktroji, ale také Gajda hrdinně odolal. Těmito obviněními pronásledují útočníci dra Beneše v novinách i na schůzích a jejich průkazný materiál byl věru báječný. V dopise Klofáčovi napsal Beneš v září 1926: „Vzpomínám ještě oně nekvalifikovatelné kampaně, šířené z téhož místa o tom, že jsem měl nějaké plány oktrojové. Podle toho, co jsem zjistil, vznikla patrně z mé rozmluvy s poslancem Stříbrným 9. dubna t. r.“ To stačí „Národu“ 22. září na důkaz, že dr. Beneš o oktroji jednal a mluvil. V časopise „Národní práce“ vzpomínal dr. Herben, jak v prvních letech republiky mnozí lidé vzhledem k vládnoucím rozháraným politickým poměrům volali na presidenta republiky, aby začal vládnout diktátorsky, ale jak Masaryk všechny takové hlasy rozhodně odmítal. I z téhle vzpomínky ukuli si naši sofisté důkaz, že ministr Beneš chtěl v roce 1926 provést oktroj nové ústavy.

Stejně bez důkazů hleděli útočníci přisouditi Benešovi původství záhadné aféry Klofáčovy proti Stříbrnému, opírajíce se o domnělý výrok prof. Trýba, který se svědectvím Trýbovým rozplynul. Beneš žil se Stříbrným v politické neshodě — to stačilo ně-

kterým jeho nepřátelům k obvinění z tak strašné intriky!

Tyto tříměsíční štvance na dra Beneše byly jednou z nejohavnějších politických kampaní, jaké jsem v Čechách i v naší republice kdy zažil. Pro národní demokracii i její chráněnce skončily vesměs neúspěšně: Beneš zůstal na svém místě, Gajda, jenž by byl býval jinak jen pensionován, byl degradován a pozbyl části svého výslužného, postavení Stříbrného v jeho straně bylo naprosto otřeseno. A také horlivá agitace p. Síssova a některých jiných předáků proti vstupu Němců do vlády selhala, neboť 12. října podařilo se Švehlovi utvořit vládu z politiků českých, slovenských a německých. Národní demokracie octlá se následkem svých opětůných prohlášení, že s Němci do vlády nevstoupí, mimo vládní většinu, a pověstné její heslo: „Němci do vlády, my do revoluce!“ bylo zavrženo samým drem Kramářem, jenž 21. října přiznal ve své řeči v poslanecké sněmovně: „Na každý způsob však možno říci, že je to pro demokratickou politiku našeho státu jedním z nejskvělejších vysvědčení, že zástupcové německého národa vstoupili — doufám beze všech výhrad — na půdu tohoto státu.“ A ještě důrazněji bylo toto heslo vyvráceno pozdějším vstupem národní demokracie do vlády s německými ministry.

Kdo by však byl soudil, že strana i její tisk změnil po těchto neúspěších svou taktiku na rozumnější a slušnější, byl by se velice zmylil. V aférách i aféřkách se pokračovalo i v roce 1927, a kde jich neposkytla příznivá skutečnost, tam je dodala bujná fantazie.

Na rozhraní obou oněch let byla tu aféra s interviewem, který poskytl pan prezident redaktoru Penížkovi a její redakce „N. L.“ hodila do koše. Odhalení této neobyčejné nešetrnosti poskytlo dru Kramářovi příležitost, aby prezidentovi republiky udělil v „N. L.“ veřejnou lekci, že tento způsob jeho politických projevů je podle ústavy nepřípustný a že dr. Kramář se opětovně proti němu vyslovil. Toto poslední tvrzení bylo pravdivé, jenže nechtěl-li se rozhovor uveřejnit, neměl se ani zahajovat. Redaktor Penížek zachoval se v této příhodě nepěkně; ve své obhajobě v „N. L.“ tvářil se, jako by ho kancelář presidentova byla o tento rozhovor naléhavě prosila a on vlastně prokázal prezidentovi ochotu svou návštěvou.

Dne 18. ledna zahájena v „N. L.“ nová aféra pod lákavým nadpisem „Manýry z Hulvátova“, jež se zabývala silvestrovskou zábavou ve vile Karla Čapka. Čapek pozval kroužek svých přátel-literátů na Silvestra k večerní zábavě, již poctil svou návštěvou také pan prezident. Tři pražští herci přednesli na tomto večírku veršovanou koledu tříkrálovou, kterou napsal Karel Čapek, a v této koledě shledaly „N. L.“ úžasné zesměšňování dra Kramáře, jenž prý byl v ní představován jako „nacionální zbedněnec“, který pronášel „duté, omšelé, smích vzbuzující fráze o nacionalismu, kterými byla zesměšňována národní myšlenka a slovanský idealismus“. Z této lživé zprávy se vyvinula vleklá polemika, v níž v „N. L.“ ranních i večerních nebylo šetřeno silnými výrazy jako „kulturní sprostota“ a voláno dokonce po úředním zakročení. I tato „aféra“ skončila blamáží útočníků před trestním soudem, jímž byly „N. L.“ odsouzeny pro urážku Karla Čapka na cti, a za jehož přelíčení vyšlo najevo, že ta „hulvátská“ silvestrovská koleda byla nevinná písnička, a ty protinárodní a protislovanské fráze, které zpíval herec, jenž prý představoval dra Kramáře,

zněly, ó hrůzo: „Já kadidlo v svém šose mám a podkuřuji sobě sám.“

Na jaře vytáhly „N. L.“ ze svého arsenálu k úžasu vědeckého světa svou nejrezavější zbraň, obranu rukopisů Královédvorského a Zelenodvorského, již mávali proti odpůrcům pravosti těchto padělků tak zuřivě, že prof. Hýsek, jejich mnohaletý literární spolupracovník, byl nucen zakročiti proti tomu v listě samém rázným ohrazením. Nejhrubší pohany z předválečných dob byly vytaženy z hrobu a v referátech o poštilé Marešově knize o rukopisech nazývané prof. Masaryk a realisté „intelektuální avantgardou rozvratného bolševictví“.

To byla už předehra k volbě presidentské, součást agitace proti novému zvolení Masaryka, proti němuž se nár. demokracie stavěla dle výroku Dykova na schůzi v Měšťanské besedě z vážných důvodů státních, národních, politických i hospodářských. Také tato kampaň byla prohrána. Zato se podařilo vedení strany dobýti jednoho vnitřního vítězství: mladá generace strany, jež byla v poslední době v rukou pokrokového křídla, které nebylo spokojeno s politikou p. Hlaváčkovou, byla zachráněna z tohoto nebezpečí.

Aféra Gajdova pomalu dobouřila, a její hrdina, jenž byl bezpochyby dobrým vojákem, zaplatil ztrátou své veliké vojenské kariéry své bláhové sympatie s politikou českých fašistů. Jak nemožná to byla politika, ukázala ještě v srpnu téhož roku sensační událost v Sázavě, kde byl přepaden pěti muži, ozbrojenými revolvery, byt ministerského rady dra Vorla, a hledány v něm násilníky úřední spisy, týkající se kárného řízení proti gen. Gajdovi. Tenkrát „Národ“ prokázal fašistům ještě přátelskou službu, že se snažil vysvětliti přepadení jako nastrojenou komedii protivníků Gajdových. Za šest neděl na to již zastupitelstvo strany zakázalo členům strany účast na fašistickém hnutí, protože toto podalo samostatné kandidátní listiny při obecních volbách.

Proti proudu.

Ten rok 1927 jsem již v Nár. listech neprožil: dne 1. března vystoupil jsem z jejich redakce. Přesto jsem s hloučkem nespokojenců pokračoval ještě v snahách o nápravu ve straně. Skupina „Demokratického Středu“ s drem Chytilém v čele ve svém listě, založeném původně na obranu programu národní demokracie a jejího politického poslání, vystupovala stále příměji proti pokleskům vedení strany. Já jsem na sjezdu zastupitelstva dne 20. února 1927 podrobil politiku generálního tajemníka Fr. Hlaváčka a p. Síssovo zaklínání, že naše strana nikdy nevstoupí s Němci do vlády, ostré kritice a označil p. Hlaváčkovu činnost přímo za neštěstí strany. Na schůzi ústředního výkonného výboru dne 20. května mluvili jsme dr. Chytil, dr. Fousek a já proti kandidatuře dra Kramáře na úřad presidenta republiky a pro volbu Masaryka. Na 31. října svolali jsme důvěrnou schůzi členů a funkcionářů strany, které jsme pokládali za dobré národní demokraty, k poradě o poměrech ve straně. Na této schůzi bylo přijato podání k ústřednímu výkonnému výboru, v němž jsme protestovali proti podporování fašistického hnutí, proti zpravodajské nesianosti a hrubému tónu tisku strany v posledních aférách a proti politické činnosti generálního tajemníka Hlaváčka. Na toto podání, podepsané asi 40 národ. demokraty, namnoze významnými pracovníky ve straně, nedostali jsme však odpovědi.

Na zmíněné schůzi byl zvolen akční výbor, jenž za předsednictví řed. Václava Štěpánka vykonal řadu přípravných prací k svému cíli, jímž bylo pozvednutí strany z jejího mravního i politického úpadku. Když jsme však seznali bážlivost některých svých spolupracovníků a trpkost jiných, vzdali jsme se, řed. Štěpánek a já, dalšího marného úsilí o nápravu poměrů ve straně a vystoupili jsme z národní demokracie.

Odchod z redakce „N. L.“ nebyl mi lehkým. Vzdal jsem se po válce průmyslového podniku, v němž jsem byl činným třicet let, abych se mohl oddati žurnalistické činnosti a přispěti tak nějakým kaménkem k výstavbě naší republiky, a přestup do jiné redakce nebývá v našich politických poměrech snadným pro člověka, který neumí střídati své zásady jako své kravaty. Sociální poměry v „N. L.“ byly příjemné a ke cti všech svých představených v tomto podniku musím říci, že mi nikdy neprojevili ani slůvkem nelibost s mým opozičním postupem proti vedení listu nebo strany. A můj poměr k čtenářstvu listu byl nejlepší, jakého si možno přát. Byl jsem zahrnován sympatickými dopisy čtenářů a někteří z nich obraceli se ke mně o radu i v nejdůležitějších věcech.

Ale nebylo možno přihlížeti klidně k stálým kozačnickým listům, zejména jeho večerníku, jenž měl sice jiného šéfredaktora i spolupracovníky, avšak stejný nadpis. A žádná opoziční činnost v politické straně neuchrání člověka před tím, aby nebyl nezasvěcenými straníky a bezohlednými odpůrci činěn odpovědným za všechny její činy — ačkoli, věřte mi, je malým hrdinstvím bít do nepřátelského tábora, a tuze svízelná věc i mírně odporovat vlastním generálům.

dopisy

O jednom prázdném lístku

Praha, 5. května 1935.

Vážený a milý pane,

jak vysvítá z Vašeho úvodníku v poslední „Přítomnosti“, slyšel jste a četl, že v přednáškách, s nimiž objíždím republiku, radím posluchačům, aby odevzdávali při volbách prázdné lístky. Je to opravdu předvolební slágr a plně chápu, že se vám hodil jako podklad veřejné výzvy proti argumentu tak nebezpečnému v tak pohnutých dobách. Jenomže já na svých přednáškách ani v tisku ani v soukromých rozhovorech nikdy nikoho nevybízeli k odevzdávání prázdných lístků.

Mám tisíce svědků na to, že vám píšu pravdu a že to není jen uhýbání nebo zastírání výroku, který jsem uplatňoval vzdálen Prahy. Těmito svědky jsou posluchači mých přednášek. Měl jsem za poslední rok třicet pět přednášek v jedenaadvaceti městech republiky. Zvali mě k nim většinou akademické, učitelské jednoty, osvětové sbory. Navštěvovali je příslušníci všech politických stran, političtí funkcionáři, soudcové, advokáti, profesori, úředníci, důstojníci, vojenští hodnostáři, v civilu i uniformě. Myslíte, že bych před takovými

lidmi, když už byste nespolehal na většinu posluchačstva bez funkcí a bez titulů, mohl mluvit neodpovědným způsobem? Je pravda, že podle hesla nejvyšší autority tohoto státu jsem se při svých přednáškách nebál, mluvil jsem otevřeně a kriticky, pokud jsem skutečně informován, na všechny strany, bez ohledu napravo, ale také bez ohledu nalevo, čímž, jak je vidět, jsem se neobyčejně provinil. Mluvil jsem o politice, jak ji vidí nezávislý reporter, za hranicemi, ale i u nás. Lidé mají už dost pravd, upravených podle stranických potřeb. Chtějí slyšet informace a mínění člověka, který se nikým nedal svázat. Dovoďte, abych poznamenal, že se mi zdá poněkud bizarní, když jsem dnes nucen připomínat to Vám, pane redaktore, muži, který mi umožňoval celých jedenáct let, abych v jeho listě psal věren této směrnicí. Mluvil jsem na svých přednáškách vždy upřímně, nestrannicky, ale loyálně. Tak, aby se nikdo z přítomných nemusil stydět za to, že je účastníkem mého projevu. Bylo mezi nimi hodně čtenářů „Přítomnosti“. Dovolávám se proto touto cestou jejich svědectví.

Podklad k tvrzení, proti jehož meritum právem vystupujete a jež bylo rozšířeno s pozoruhodnou ochotou několika levicových pražskými listy, je v odpovědi, kterou jsem dal v debatě po své přednášce jednomu posluchači v Novém Jičíně na Moravě. Zeptal se mně, jak já se zachovám po své kritice při volbách a které straně odevzdám svůj hlas. Protože jsem nepřitelem vázaných kandidátních listin a protože jsem si při nahlížení do zákulisí politických stran utvořil své pevné mínění o jejich demokratičnosti, odpověděl jsem, že za svou o sobu nemohu jednat jinak, než odevzdat prázdný lístek. Ani slůvkem jsem nedoporučoval přítomnému shromáždění něco podobného, doufám, že uznáte mé soukromé právo na takovou odpověď a povinnost odpovědět tak, jak skutečně smýšlím. Na žádné jiné přednášce nepadlo o volebním lístku ani slůvko.

Nikdy jsem nemluvil proti politickým stranám. Považuji je za nástroj demokracie a zdůrazňuji, že novým lidem nesmí jít o jejich rozbíjení, ani jednoho příslušníka netřeba z politické strany odvádět. Ale je naší povinností kritizovat praksi stran, neúprosně odhalovat a bít ve stranách lidi nečestné a neschopné a pomáhat vpřed lidem poctivým a pro demokracii schopným. Politické strany jsou a budou nástrojem demokracie, ale jen tehdy, budou-li skutečně věrny demokratickým zásadám.

Právě čtenáři Vaší revue a posluchači mých přednášek vědí nejlépe, že se na mne nijak nehodí výtka pasivity, kterou mi Váš článek přišívá. Bude-li Vás blíže zajímat, jak mluvím veřejně o politice, uslyšíte, že záležitost, již věnuji hodně času a námahy, je otázka nutného zaktivisování jak lidí, otrávených nebo uspaných v politických stranách, tak obrovského — a stále většího — počtu duchem i věkem mladých občanů a občanek tohoto státu, stojících mimo politické organizace, bez vlivu. Ani výtka „netrpělivosti“ — již mi adresujete, není oprávněná. Trpělivost dokázalo se mnou statické, miliony občanů a občanek tohoto státu již s dostatek. Do jisté míry může být trpělivost občanskou ctností a povinností. Nad tuto míru — a ta je pořádně vysoká — se stává trpělivost hříchem a mění se v politickou spoluvinu.

Prosím Vás o otištění odpovědi, dovolávám se u Vás tohoto práva s důvěrou ve spravedlnost a ve smysl pro fair play.

Srdečně Vás zdravím!

Franta Kocourek.

DOM **DOPISNÍ PAPÍR**
DENNÍ POTŘEBY

100 listů normalisované velikosti 210×297 mm • 100 obálek 105×215 mm s vložkou z hedvábného papíru • Zvlášť levný, přesto však jemný a reprezentativní dopisní papír • Ve velmi vkusné krabici za Kč 38.—

KAREL KELLNER, PRAHA • VÁCLAVSKÉ N. 61 • DLOUHÁ TR. 17